

KONKURENTNOST 2019

Bosna i Hercegovina

SADRŽAJ:

UVOD	3
SAŽETAK GLAVNIH ZAKLJUČAKA.....	4
Rang zemalja prema Indexu globalne konkurentnosti 4.0 2019	9
Globalna saznanja	10
Top 10 zemalja u svijetu	13
Konkurentnost, jednakost i održivost — put naprijed	15
Zajednički napredak, rast i konkurentnost— put naprijed	20
METODOLOGIJA Okvir Indeksa globalne konkurentnosti (GCI) 4.0	23
Prvi stub: Institucije	23
Drugi stub: Infrastruktura	23
Treći stub: Usvajanje informatičkih i komunikacijskih tehnologija (ICT)	23
Četvrti stub: Makroekonomska stabilnost	23
Peti stub: Zdravstvo	23
Šesti stub: Vještine	24
Sedmi stub: Tržište roba	24
Osmi stub: Tržišta rada.....	24
Deveti stub: Finansijski sistem	24
Deseti stub: Veličina tržišta	24
Jedanaesti stub: Poslovna dinamika.....	25
Dvanaesti stub: Sposobnost inovacija	25
BOSNA I HERCEGOVINA 92 / 141 – TABELARNI PRIKAZ INDIKATORA	26
BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA U KONKURENTNOSTI 2019.....	33

UVOD

Globalizacija i Četvrta industrijska revolucija stvorile su nove mogućnosti ali su istovremeno poremetile i razdvojile ekonomije i društava između i unutar njih. U tom kontekstu, Svjetski ekonomski forum prošle godine uveo je novi Globalni indeks konkurentnosti 4.0 (GCI), o kojem je detaljno bilo riječi u prošlogodišnjem izdanju a koji predstavlja prijeko potreban ekonomski kompas, zasnovan na 40-godišnjem iskustvu analiziranja pokretača dugoročne konkurentnosti.

Indeks je godišnje mjerilo koje daje mogućnost svim donosiocima odluka i politika da gledaju izvan okvira kratkoročnih i reakcionih mjera kako bi procijenili stvarni napredak u odnosu na čitav niz faktora koji određuju produktivnost. Indeks je organiziran na osnovu 12 stubova: institucije, infrastruktura, primjena informatičkih i komunikacijskih tehnologija, makroekonomska stabilnost, zdravlje, vještine, tržište proizvoda, tržište rada, finansijski sistem, veličina tržišta, poslovna dinamika, i sposobnost za inovacije.

Rezultati GCI 4.0 u 2019. godini pokazuju da je, u prosjeku, većina ekonomija i dalje daleko od idealne granice konkurentnosti, sveukupnog ideala u svim faktorima konkurentnosti. Rezultati su pokazatelj stanja unutar 12 stubova koji sačinjavaju indeks. Izvještaj pokazuje da su i 10 godina nakon finansijske krize i 10 trilijuna dolara koje su centralne banke uložile u globalnu ekonomiju, ulaganja u povećanje produktivnosti, istraživanje i razvoj kao i razvoj vještina sadašnje i buduće radne snage, ipak bila ispod optimalnih vrijednosti. Kako su monetarne politike imale sve manje uticaja na ekonomska kretanja, za privrede zemalja je postalo presudno oslanjanje na fiskalnu politiku, strukturne reforme i javne poticaje kako bi se više resursa usmjerilo na čitav niz faktora produktivnosti, te kako bi zemlje mogle u potpunosti iskoristiti nove mogućnosti koje pruža Četvrta industrijska revolucija.

Izvještaj se, također bavi pogledom u budućnost, usmjeren je na dva cilja u sljedećem desetljeću - izgradnju zajedničkog prosperiteta i upravljanje tranzicijom prema održivoj privredi te postavlja pitanje njihove kompatibilnosti s konkurentnošću i rastom. Već je savršeno jasan moralni aspekt fokusiranja na okoliš i na nejednakost. Izvještaj pokazuje da nema kompromisa između ekonomskog rasta i društvenih i okolišnih faktora ukoliko se usvoji holistički i dugoročniji pristup.

Izvještaj, također prikazuje nove najperspektivnije puteve, politike i poticaje prepoznajući „win-win“ (dobitne) kombinacije, ali ukazuje i na izbore i odluke koje lideri moraju donijeti ukoliko žele slijediti put prema tri cilja - rastu, inkluziji i održivosti.

Ovogodišnji Izvještaj predstavlja rezultate globalnog indeksa konkurentnosti i pruža nepristrasne informacije koje omogućavaju liderima u javnom i privatnom sektoru bolje razumijevanje i oblikovanje svojih strategija u eri Četvrte industrijske revolucije. Nadamo se da će poslužiti i kao poziv na akciju uključenja u vizionarsko i hrabro vodstvo potrebno za izgradnju novog ekonomskog plana prema rastućoj, održivoj i inkluzivnoj privredi koja pruža jednake mogućnosti svima.

U dokumentu je predstavljen pregled konkurentnosti 141 ekonomije čime se daje sveobuhvatna procjena stanja. U ovom izvještaju predstavljen je i detaljan profil ekonomije Bosne i Hercegovine kao i tabele sa podacima globalnog rangiranja sa svim indikatorima konkurentnosti. Koristeći kvantitativne metode i podatke iz anketnih istraživanja, izvještaj o konkurentnosti rangira zemlje na osnovu kombinacije 103 indikatora grupisana u 12 stubova konkurentnosti.

SAŽETAK GLAVNIH ZAKLJUČAKA

Globalni izvještaj o konkurentnosti za 2019. godinu sadrži Indeks globalne konkurentnosti 4.0 (GCI 4.0) i pruža uvid u ekonomski pregled 141 ekonomije. Oslanjajući se na ove rezultate, izvještaj daje smjernice za formulu postizanja ekonomskog rasta, što postaje ključno za poboljšavanje životnog standarda ljudi. Osim toga, u posebnoj tematskoj poglavlju izvještaj istražuje odnos između konkurentnosti, zajedničkog prosperiteta i održivosti okoliša, pokazujući kako ne postoji ustaljeni kompromis između dostizanja konkurentnosti, stvaranja pravednijeg društava koje dalje pruža mogućnosti svima i tranzicije prema ekološki održivom sistemu.

Indeks globalne konkurentnosti (GCI) 4.0 - Ekonomski kompas za neizvjesna vremena

Predstavljen 2018. godine, GCI 4.0 pruža detaljne informacije o faktorima koji pokreću produktivnost, rast i ljudski razvoj u eri Četvrte industrijske revolucije. Izdanje za 2019. godinu pokriva 141 ekonomiju, koje čine 99% svjetskog BDP-a.

Indeks je ustaljen u literaturi ekonomskoj rasta i ima za cilj mjerenje pokretača 'ukupne faktorske produktivnosti' (TFP), dijela ekonomskog rasta koji nije objašnjen rastom faktora proizvodnje. TFP se može tumačiti kao 'kako se pametno koriste ti faktori' i predstavlja glavnu odrednicu dugoročnog ekonomskog rasta. Jednostavnije rečeno, indeks pokazuje na koji se način efikasna jedinica rada i kapitala kombinuju u stvaranju proizvodnje.

GCI 4.0 je proizvod agregacije 103 pojedinačna indikatora, dobivena iz kombinacije podataka međunarodnih organizacija kao i iz Ankete Svjetskog ekonomskog foruma. Indikatori su organizirani u 12 'stubova' što odražava obim i složenost pokretača produktivnosti i ekosistema konkurentnosti. Ti stubovi su: institucije, infrastruktura, usvajanje infomatičkih i komunikacijskih tehnologija (ICT), makroekonomska stabilnost, zdravlje, vještine, tržište roba, tržište rada, finansijski system, veličina tržišta, poslovna dinamika, i sposobnost za inovacije.

Učinak jedne države u ukupnim rezultatima GCI-a, kao i u svim njegovim komponentama, pokazuje "rezultat napretka" na skali od 0 do 100, gdje 100 predstavlja idealno stanje u kom više nema ograničenja za rast produktivnosti. Svaka zemlja bi trebala nastojati da se približi ovoj granici u svakoj komponenti indeksa. Indeks omogućava zemljama da prate napredak tokom vremena.

Globalna otkrića i implikacije

Unapređenje konkurentnosti i dalje je ključno za poboljšanje životnog standarda. Održiv privredni rast i dalje je ključni put za izlazak iz siromaštva i temeljni pokretač ljudskog razvoja. Zapravo, postoje neosporni dokazi da je rast bio najučinkovitiji način da ljudi izađu iz siromaštva i poboljšaju kvalitet svog života. Za najmanje razvijene zemlje (LDC) i zemlje u razvoju, ekonomski rast je presudan za poboljšanje obrazovanja, zdravlja, prehrane i opstanka u svijetu.

Budući da je gotovo prošlo desetljeće, svijet ipak nije na putu da u roku ispuni većinu od 17 ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih naroda do 2030. godine. Kada je u pitanju cilj 8. (dostojanstveni rad i ekonomski rast), najmanje razvijene zemlje konstantno ne dosežu cilj od 7% rasta još od 2015. godine. Smanjenje ekstremnog siromaštva usporava. Trenutačnim tempom se procjenjuje da će do 2030. godine stopa siromaštva iznositi otprilike duplo više od cilja (3%) koliko je postavljeno u cilju 1 (iskorjenjivanje siromaštva).

Od 2015. godine, 46% svjetskog stanovništva se bori u zadovoljavanju svojih osnovnih potreba. Glad je opet u porastu i pogađa svakog devetog čovjeka na svijetu. Gotovo je sigurno da se neće ispuniti „nulta glad“ postavljena u cilju 2. Sasvim je jasno da je tokom većeg dijela prošlog desetljeća rast bio usporen i da je ostao ispod potencijalnog u mnogim zemljama u razvoju.

Pored uključenih mjera za povećanje produktivnosti u toku poslednje decenije, globalna ekonomija je slabo pripremljena za nove krize. Konstantno slabljenje pokretača rasta produktivnosti, koje naglašava GCI 4.0, glavni su krivci slabih performansi i krhke globalne ekonomije u proteklom desetljeću. Rast produktivnosti je počeo usporavati znatno prije financijske krize, te je usporio još više nakon njenih posljedica.

Rezultati GCI 4.0 za 2019. godinu otkrivaju veličinu manjkavosti globalne konkurentnosti. Prosječni GCI rezultat u 141 analiziranoj ekonomiji je 60,7, što znači da je "udaljenost od idealne granice" gotovo 40 bodova. Napredne ekonomije imaju konstantno bolje performanse od ostatka svijeta. Singapuru, kao najboljoj ekonomiji u cjelini, još uvijek nedostaje 15 bodova do idealne granice.

Danas donosioci odluka uglavnom imaju manje opcija za politike nego u vrijeme kada su radili na stimulanju agregatne potražnje. U nekim zemljama monetarna politika više nije učinkovita i ove zemlje se suočavaju sa zamkom likvidnosti. Nadalje, geopolitičko okruženje je izazovnije nego u 2007. godini, zbog eskaliranja trgovinskih i geopolitičkih napetosti koje potiču neizvjesnost, što se dalje odražava na smanjenje investicija i ponude.

Donosioci odluka moraju gledati dalje od mjera monetarne politike, i drugim politikama, investicijama i poticajima podržati rast produktivnosti. Od velike recesije, kreatori politika su globalnom ekonomijom upravljali prvenstveno labavom i nekonvencionalnom monetarnom politikom. Uprkos masovnom povećanju likvidnosti pri čemu su četiri najveće svjetske centralne banke ubrizgale više od 10 biliona dolara između 2008. i 2017. godine, produktivnost je u stagnirala tokom poslednjeg desetljeća.

U tom kontekstu, poticaji na temelju investicija se čine prikladnim za ponovno pokretanje rasta u naprednim ekonomijama koje stagniraju. Konkretnije, fiskalna politika koja daje prioritet stimulanju investicija u povećanje produktivnosti kroz infrastrukturu, ljudski kapital, istraživanje i razvoj doista može pomoći privredi da se vrati na putanju višeg rasta, uz strukturne reforme koje olakšavaju inovacije i omogućavaju napredovanje odgovornih i inkluzivnih poduzeća.

Ravnoteža između tehnoloških integracija i ulaganja u ljudski kapital će biti od presudne važnosti za povećanje produktivnosti. Činjenica da su tehnologija i inovacije dio DNK ekonomije, sama je po sebi izazovna, stvara potrebu da vlade moraju uzeti u obzir mogućnosti ovih promjena kroz ulaganja u ljudski kapital, te da kroz holistički pristup pokušaju ublažiti neželjene štetne uticaje tehnološkog napretka na raspodjelu dohotka i socijalnu koheziju.

Rezultati GCI pokazuju da u većini zemalja upravljanje tehnologijom ne ide u korak s inovacijama, uključujući i neke od najvećih i najinovativnijih ekonomija. Nadalje, zemlje moraju omogućiti svojoj radnoj snazi da daju doprinos prilikom stvaranja kreativnih procesa, te omogućiti suočavanje s eventualnim poremećajima. Prilagođavanje talenata također zahtijeva dobro funkcioniranje tržišta rada koje štiti radnike, a ne samo radna mjesta.

GCI 4.0 otkriva da u nekoliko zemalja sa značajnim inovacijskim i tehnološkim mogućnostima kao što su republika Koreja, Italija, Francuska i Japan, nedovoljan razvoj talenata može dovesti do povećanja rizika negativnih socijalnih posljedica. Ekonomije u razvoju s rastućim inovacijskim kapacitetima kao što su Kina, Indija i Brazil moraju također bolje uravnotežiti tehnološke integracije i ulaganja u ljudski kapital.

KONKURENTNOST, JEDNAKOST I ODRŽIVOST

Desetljeća fokusiranosti na ekonomski rast bez podjednakog usmjerenja da taj rast bude inkluzivan i ekološki održiv imaju strašne posljedice za planetu i čovječanstvo. Ubrzavanje klimatskih promjena već pogađa stotine milijuna ljudi širom svijeta, a vjerovatno je da će ljudi mlađi od 60 godina biti svjedoci tih radikalnih destabilizirajućih učinaka na Zemlji. Paralelno s tim, rastuća nejednakost, nesigurnost i nedostatak socijalne mobilnosti potkopavaju socijalnu koheziju s rastućim osjećajem nepravедnosti, percipiranog gubitka identiteta i dostojanstva, slabljenja društvenog tkiva, narušavanja povjerenja u institucije, nezadovoljstva političkim procesima i erozije društvenog ugovora.

Postalo je sasvim jasno da se okolišni, socijalni i ekonomski programi ne mogu više odvojeno i paralelno provoditi. Oni moraju biti objedinjeni u jedinstven održiv i inkluzivan plan rasta. To podrazumijeva rješavanje prelijevajućih efekata, pozitivnih i negativnih, namjernih ili nenamjernih, putem ekonomskih politika koje su izvan neposredno postavljenih ciljeva.

Na primjer, Švedska, Danska i Finska nisu samo postale tehnološki najnaprednije, najinovativnije i najdinamičnije svjetske ekonomije u svijetu, već pružaju i bolje životne uvjete i bolju socijalnu zaštitu, kohezivnije su i održivije od svih drugih zemalja sa kojima se porede.

Održivost, rast i konkurentnost

Iako se tradicionalna teorija fokusirala na kompromise između rasta i održivih praksi, pojavljuju se dokazi da će neuspjeh u rješavanju ekoloških zahtjeva uticati na produktivnost. Gubici ukupne faktorske produktivnosti (TFP) izazvani okolišnim pokretačima mogu čak nadmašiti troškove povezane sa tranzicijom ekonomije na razvoj privrede sa niskim udjelom ugljika. Na primjer, klimatske promjene rezultiraju nižom produktivnošću u poljoprivredi, većom amortizacijom kapitala zbog infrastrukturnih oštećenja, te padom ponude radne snage kao i nedostatkom radne snage zbog viših temperatura. Uz to, izloženost kemikalijama i onečišćenju zraka povećava učestalost nezaraznih bolesti i stopu smrtnosti.

Nadalje, ograničenja specifičnih obnovljivih i neobnovljivih izvora, energije i vode, mogu također imati velike efekte na produktivnost. Uprkos sve učinkovitijim električnim vozilima, rastućim kapacitetima instaliranih solarnih panela i vjetroelektrana kao i štednih uređaja, neobnovljivi izvori i dalje čine više od 80% globalne potrošnje energije. Konačno, epizode nedostatka vode su dokazale kako ostavljaju izuzetno negativan učinak na produktivnost u poljoprivredi, ali i u topionicama, hemijskim i rudarskim aktivnostima.

U određenoj mjeri više konkurentne ekonomije imaju bolji izgled za tranziciju ekonomije na privredu sa niskim udjelom ugljika. Pored toga, zemlje sa snažnijim ljudskim kapitalom, razvijenijom infrastrukturom i većim inovacijskim kapacitetom, u prosjeku, imaju veće izgleda da usvoje zeleni energetske miks. U konačnici uspjeh će ovisiti o izboru politika. Ovdje su predstavljene četiri oblasti za intervencije politika prema održivijem rastu:

1. *Otvorenost i međunarodna saradnja.* Pitanje održivosti je globalni problem. Niti jedna zemlja ne može upravljati ekološkim izazovima samo putem nacionalnih politika. Bitno je da se u zemljama razgovara o zajedničkim rješenjima kada su klimatske promjene u pitanju i tranzicija na globalnu ekonomiju sa nižim ekološkim utjecajem na okoliš.
2. *Porezi za ugljik i subvencije.* Cijene proizvoda sa visokim udjelom ugljika ne odražavaju u potpunosti njihove stvarne troškove zbog neuračunatih eksternalija i nejednakosti energetske subvencije. Sedamdeset i šest posto emisije još uvijek ne podliježe posebnom oporezivanju po osnovu ugljika.
3. *Poticaaji za zeleno istraživanje i razvoj.* Tehnologije obnovljivih izvora energije moraju prevladati tehnička ograničenja koja ih sprječavaju da postanu glavni, možda i jedini, izvor energije u budućnosti. Potrebno je više ulaganja u istraživanje kako bi se prevazišla ova tehnička ograničenja i razvile nove tehnologije. Porezne olakšice i/ili direktne javne investicije mogu potaknuti ove napore.
4. *Zelene javne nabavke.* Javne nabavke mogu usporavati nabavku inovativnih proizvoda na tržištu kao i održivih proizvoda ili usluga. Neke su zemlje već počele s uvođenjem ekoloških standarda u tehničke specifikacije.

Zajednički napredak, rast i konkurentnost

Tokom posljednjih nekoliko desetljeća, nejednakost u prihodima se povećavala u naprednim ekonomijama kao i u ekonomijama u razvoju. Rast i zajednički napredak u većini naprednih zemalja počeo je stagnirati tokom 1970-ih, a još veće usporavanje se desilo početkom 2000-ih. Slično tome, u ekonomijama u razvoju i ekonomijama u nastajanju, rast je popraćen značajnim povećanjem nejednakosti, uprkos izvlačenju milijuna ljudi iz siromaštva i smanjenju jaza sa naprednim ekonomijama.

Kao uzroci ovakvih trendova najviše se navode globalizacija i tehnologija. Globalizacija je povećala nejednakost među zemljama prenosom niskokvalificiranih radnih mjesta iz naprednih zemalja u sektore visoke produktivnosti zemalja u razvoju i nastajanju. Tehnologija je utjecala na nejednakost smanjujući potražnju za niskokvalificiranim poslovima i neproporcionalnim nagrađivanjem visokokvalificiranih poslova.

U proteklih 40 godina, zemlje su prihvatile liberalizam, globalizaciju i tehnologiju ali ne obraćajući pažnju na negativane uticaje na radnike i raspodjelu dohotka. Umjesto da se suprotstavljaju tim silama, interventne politike se treba fokusirati na rješavanje faktora koji mogu dovesti do poboljšanja produktivnosti uz istovremeno smanjenje nejednakosti. Ovdje su predstavljena četiri područja za intervenciju:

1. *Povećavanje jednakih mogućnosti.* Među faktorima koji mogu stvoriti začarani krug, porodične politike (roditeljsko odsustvo i kvalitetna briga o djeci), jednak pristup kvalitetnom obrazovnom sistemu, jednak pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti, pristup poštenom i dostojanstvenom zapošljavanju i mreže socijalne sigurnosti koje služe kao zaštita kućanstvima u privremenim teškoćama, mogu biti temelj pravednijeg i prosperitetnijeg društva.

2. *Podsticanje fer konkurencije.* Snažnija primjena antitrustovskih politika i smanjenje barijera za ulazak na tržište i dalje su jako važni, uz pristup koji se bavi učinkom bez gušenja inovacija.
3. *Ažuriranje poreznih sistema i arhitekture socijalne zaštite.* Vraćanje veće progresivnosti poreza trebalo bi omogućiti pravedniju raspodjelu dohotka bez većeg utjecaja na ekonomsku aktivnost ili produktivnost.
4. *Poticanje investicija za povećanje konkurentnosti.* Kako monetarna politika polako prestaje davati rezultate, fiskalna politika targetirana prema povećanju produktivnosti u infrastrukturi, obrazovanju i inovacijama mogla bi oživjeti rast produktivnosti, podržati zapošljavanje i proširiti ukupnu potražnju.

Rang zemalja prema Indexu globalne konkurentnosti 4.0 2019

Globalni indeks konkurentnosti 4.0 2019 obuhvata 141 zemalja, i predstavlja mjeru nacionalne konkurentnosti - definisanu kao skup institucija, politika i faktora koji određuju nivo produktivnosti.

Rang	Zemlja	Ocjena ¹	Prethodni rang ²	Ocjena razlika 2018	Rang	Zemlja	Ocjena ¹	Prethodni rang ²	Ocjena razlika 2018	Rang	Zemlja	Ocjena ¹	Prethodni rang ²	Ocjena razlika 2018
1	Singapore	84.8	+1	+1.3	48	Mexico	64.9	-2	+0.3	95	Kenya	54.1	-2	+0.5
2	United States	83.7	-1	-2.0	49	Bulgaria	64.9	+2	+1.3	96	Kyrgyz Republic	54.0	+1	+1.0
3	Hong Kong SAR	83.1	+4	+0.9	50	Indonesta	64.6	-5	-0.3	97	Paraguay	53.6	-2	+0.3
4	Netherlands	82.4	+2	-	51	Romania	64.4	+1	+0.9	98	Guatemala	53.5	-2	+0.2
5	Switzerland	82.3	-1	-0.3	52	Mauritius	64.3	-3	+0.5	99	Iran, Islamic Rep.	53.0	-10	-1.9
6	Japan	82.3	-1	-0.2	53	Oman	63.5	-5	-0.8	100	Rwanda	52.8	+8	+1.9
7	Germany	81.8	-4	-1.0	54	Uruguay	63.5	-1	+0.8	101	Honduras	52.7	-	+0.2
8	Sweden	81.2	+1	-0.4	55	Kazakhstan	62.9	+4	+1.1	102	Mongolia	52.6	-3	-0.1
9	United Kingdom	81.2	-1	-0.8	56	Brunei Darussalam	62.8	+5	+1.3	103	El Salvador	52.6	-5	-0.2
10	Denmark	81.2	-	+0.6	57	Colombia	62.7	+3	+1.1	104	Tajkistan	52.4	-2	+0.2
11	Finland	80.2	-	-	58	Azerbaijan	62.7	+11	+2.7	105	Bangladesh	52.1	-2	-
12	Taiwan, China	80.2	+1	+1.0	59	Greece	62.6	-2	+0.5	106	Cambodia	52.1	+4	+1.9
13	Korea, Rep.	79.6	+2	+0.8	60	South Africa	62.4	+7	+1.7	107	Bolivia	51.8	-2	+0.4
14	Canada	79.6	-2	-0.3	61	Turkey	62.1	-	+0.5	108	Nepal	51.6	+1	+0.8
15	France	78.8	+2	+0.8	62	Costa Rica	62.0	-7	-0.1	109	Nicaragua	51.5	-5	-
16	Australia	78.7	-2	-0.1	63	Croatia	61.9	+5	+1.8	110	Pakistan	51.4	-3	+0.3
17	Norway	78.1	-1	-0.1	64	Philippines	61.9	-8	-0.3	111	Ghana	51.2	-5	-0.1
18	Luxembourg	77.0	+1	+0.4	65	Peru	61.7	-2	+0.4	112	Cape Verde	50.8	-1	+0.6
19	New Zealand	76.7	-1	-0.8	66	Panama	61.6	-2	+0.6	113	Lao PDR	50.1	-1	+0.8
20	Israel	76.7	-	+0.1	67	Viet Nam	61.5	+10	+3.5	114	Senegal	49.7	-1	+0.7
21	Austria	76.5	+1	+0.3	68	India	61.4	-10	-0.7	115	Uganda	48.9	+2	+2.1
22	Belgium	76.4	-1	-0.2	69	Armenia	61.3	+1	+1.4	116	Nigeria	48.3	-1	+0.8
23	Spain	75.3	+3	+1.1	70	Jordan	60.9	+3	+1.6	117	Tanzania	48.2	-1	+1.0
24	Ireland	75.1	-1	-0.6	71	Brazil	60.9	+1	+1.4	118	Cote d'Ivoire	48.1	-4	+0.6
25	United Arab Emirates	75.0	+2	+1.6	72	Serbia	60.9	-7	-	119	Gabon	47.5	n/a	n/a
26	Iceland	74.7	-2	+0.2	73	Montenegro	60.8	-2	+1.2	120	Zambia	46.5	-2	+0.5
27	Malaysia	74.6	-2	+0.2	74	Georgia	60.6	-8	-0.3	121	Eswatini	46.4	-1	+1.1
28	China	73.9	-	+1.3	75	Morocco	60.0	-	+1.5	122	Guinea	46.1	+4	+2.9
29	Qatar	72.9	+1	+1.9	76	Seychelles	59.6	-2	+1.1	123	Cameroon	46.0	-2	+0.9
30	Italy	71.5	+1	+0.8	77	Barbados	58.9	n/a	n/a	124	Gambia, The	45.9	-5	+0.5
31	Estonia	70.9	+1	+0.2	78	Dominican Republic	58.3	+4	+0.9	125	Benin	45.8	-2	+1.4
32	Czech Republic	70.9	-3	-0.3	79	Trinidad and Tobago	58.3	-1	+0.4	126	Ethiopia	44.4	-4	-0.1
33	Chile	70.5	-	+0.3	80	Jamaica	58.3	-1	+0.4	127	Zimbabwe	44.2	+1	+1.6
34	Portugal	70.4	-	+0.2	81	Albania	57.6	-5	-0.5	128	Malawi	43.7	+1	+1.3
35	Slovenia	70.2	-	+0.6	82	North Macedonia	57.3	+2	+0.7	129	Mali	43.6	-4	-
36	Saudi Arabia	70.0	+3	+2.5	83	Argentina	57.2	-2	-0.3	130	Burkina Faso	43.4	-6	-0.5
37	Poland	68.9	-	+0.7	84	Sri Lanka	57.1	+1	+1.1	131	Lesotho	42.9	-1	+0.6
38	Malta	68.5	-2	-0.2	85	Ukraine	57.0	-2	-	132	Madagascar	42.9	n/a	n/a
39	Lithuania	68.4	+1	+1.2	86	Moldova	56.7	+2	+1.2	133	Venezuela	41.8	-6	-1.3
40	Thailand	68.1	-2	+0.6	87	Tunisia	56.4	-	+0.8	134	Mauritania	40.9	-3	+0.1
41	Latvia	67.0	+1	+0.7	88	Lebanon	56.3	-8	-1.4	135	Burundi	40.3	+1	+2.7
42	Slovak Republic	66.8	-1	-0.1	89	Algeria	56.3	+3	+2.5	136	Angola	38.1	+1	+1.1
43	Russian Federation	66.7	-	+1.1	90	Ecuador	55.7	-4	-0.1	137	Mozambique	38.1	-4	-1.7
44	Cyprus	66.4	-	+0.8	91	Botswana	55.5	-1	+1.0	138	Haiti	36.3	-	-0.1
45	Bahrain	65.4	+5	+1.7	92	Bosnia and Herzegovina	54.7	-1	+0.6	139	Congo, Dem. Rep.	36.1	-4	-2.1
46	Kuwait	65.1	+8	+3.0	93	Egypt	54.5	+1	+1.0	140	Yemen	35.5	-1	-0.9
47	Hungary	65.1	+1	+0.8	94	Namibia	54.5	+5	+1.8	141	Chad	35.1	-1	-0.4

● East Asia and the Pacific
 ● Eurasia
 ● Europe and North America
 ● Latin America and the Caribbean
 ● Middle East and North Africa
 ● South Asia
 ● Sub-Saharan Africa

1 skala rangiranja od 0 do 100

2 rangiranja i ocjene su različite od indeksa 2018, izračunato prema metodologiji GCI

Globalna saznanja

Dugoročno gledano, ekonomska bogatstva jedne zemlje rezultat su proaktivnog izbora. Globalni indeks konkurentnosti 4.0 (GCI 4.0) pruža zainteresiranim stranama detaljnu mapu faktora i svojstava koji pokreću produktivnost, rast i ljudski razvoj. GCI nudi smjer i pravac za intervencije u politici. Ovo poglavlje daje sažetak globalnih saznanja za 2019. godinu kada je indeks globalne konkurentnosti u pitanju.

Više detalja o Indeksu, promjenama u izračunu i metodologiji, te rang u zemalja možete naći na web stranici Svjetskog ekonomskog foruma <http://gcr.weforum.org/>

Jačanje konkurentnosti i dalje je ključno za poboljšanje životnog standarda. Održivi ekonomski rast i dalje je ključni put izlaska iz siromaštva i osnovni pokretač ljudskog razvoja. Postoje neoborivi dokazi da je rast bio najefikasniji način da se ljudi izbave iz siromaštva i poboljšaju svoj kvalitet života. Za najmanje razvijene zemlje (LDC) i zemlje u nastajanju, ekonomski rast je presudan za kvalitet obrazovanja, zdravlja, ishrane i opstanka među stanovništvom.

Politički značaj i važnost rasta ponovno su potvrđeni UN Programom za održivi razvoj 2030 koji su 2015. godine usvojile sve zemlje članice UN-a, a koji je identificirao 17 ciljeva održivog razvoja (SDG) koji bi se trebali postići do 2030. godine. Cilj 8 poziva na " inkluzivan i održiv ekonomski rast ". Rast je također sredstvo ili preduvjet za postizanje mnogih drugih SDG ciljeva, uključujući okončavanje siromaštva svuda i u svim oblicima (Cilj 1).

U većem dijelu proteklog desetljeća rast je nedovoljan i ostao je ispod potencijalnog u mnogim zemljama u razvoju, čime se sputava napredak u nekoliko SDG ciljeva. Slika konkurentnosti koja je prikazana putem GCI indeksa u 2019. godini zahtijeva više napora kako bi se oživjela produktivnost i rast te podigao životni standard. Nedavno izvješće o napretku UN-a upozorava da svijet nije na putu ispunjenja nekoliko SDG ciljeva. Svjetska banka je procijenila da je od 2015. godine 3,4 milijarde ljudi ili 46% svjetskog stanovništva živjelo s manje od 5,50 USD dnevno i borilo se da zadovolji svoje osnovne životne potrebe.

Nakon godina neprestalnog pada, glad (cilj 2) se povećala i sada pogađa 826 miliona ili svakog devetog čovjeka na planeti u odnosu na 784 miliona u 2015. godini. Dvadeset procenata afričkog stanovništva je i dalje neuhranjeno. Gotovo je sigurno da se neće ispuniti cilj „nulte gladi“ koji je postavljen kao cilj 2.

Indeks globalne konkurentnosti pokazuje da ima malo determinizma i slobodne volje u procesu ekonomskog razvoja. Ekonomski rast se ne dešava u vakuumu. Neki osnovni temelji su potrebni kao odskočna daska za proces razvoja i još mnogo više od toga da se on zadrži. GCI omogućava identificiranje specifičnih ograničenja rasta ili uskih grla u ekonomiji, kao i uzroke stanja ekonomske recesije ili velike nestabilnosti. Doista, rezultati indeksa služe kao dobri pokazatelji otpornosti na šokove različite prirode (npr. koji se odnose na globalnu potražnju, cijene roba, valute ili kreditne uslove). Prethodna izdanja ovog izvještaja pokazala su da su se konkurentnije napredne ekonomije znatno brže oporavile od velike recesije, doživljavajući kraće i manje ozbiljne zakašnjele efekte.

Indeks globalne konkurentnosti 4.0

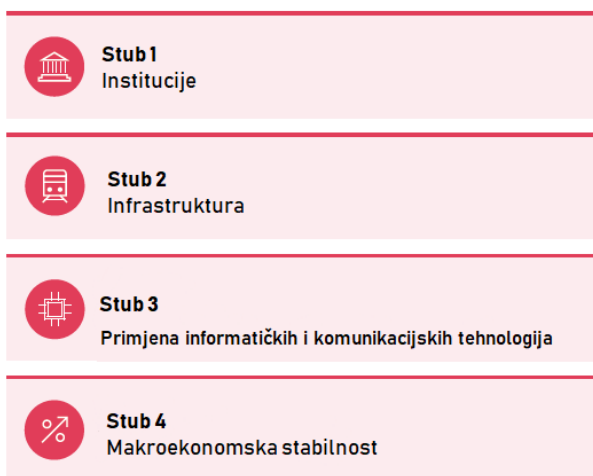
GCI 4.0 je kompas donositeljima politika i ostalim zainteresiranim stranama, on daje smjernice o tome što je važno za dugoročni rast. Daje informacije o izboru politika, pomoći u oblikovanju holističkih ekonomskih strategija i prati napredak zemlje tokom vremena.

Pod konkurentnošću podrazumijevamo osobine i kvalitete privrede koji omogućavaju učinkovitiju upotrebu proizvodnih faktora. Koncept je utemeljen u teoriji ekonomskog rasta, koja mjeri rast kao zbir rasta faktora proizvodnje (rada i kapitala) i ukupne faktorske produktivnosti (TFP), koja mjeri faktore koji se ne mogu objasniti radom, kapitalom ili drugim inputima. GCI indeks mjeri ono što pokreće TFP.

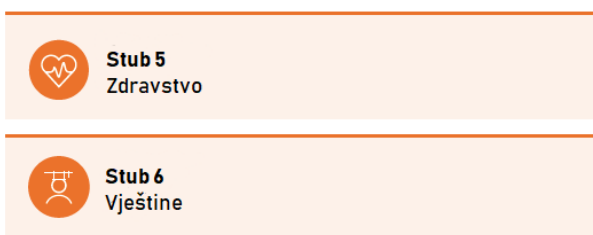
Rast produktivnosti najvažnija je odrednica dugoročnog ekonomskog rasta. Empirijska istraživanja provedena 2018. godine utvrdila su da GCI 4.0 objašnjava više od 81% varijacija između zemalja u razini dohotka (slika 1.2) i 70% varijacija među zemljama kada je u pitanju dugoročni rast. Okvir GCI 4.0 organizovan je u 12 glavnih pokretača produktivnosti ili „stubova“ konkurentnosti (slika 1).

Slika 1: Indeks globalne konkurentnosti 4.0 2019

Povoljno okruženje

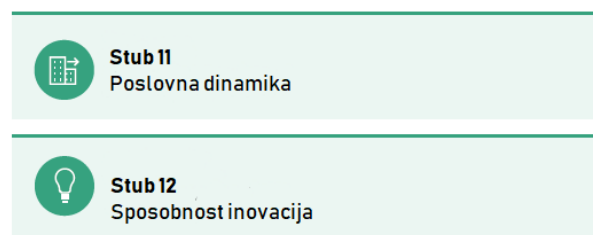
Ljudski kapital

Tržište

Ekosistem inovacija

GCI 4.0 je „kompozitni indikator“. Njegovo računanje temelji se na uzastopnom agregiranju rezultata, od nivoa indikatora (najviše raščlanjen nivo) do ukupnog rezultata (najviši nivo). Na svakom nivou agregacije svaka mjera se izračunava putem prosjeka rezultata njegovih sastavnih dijelova. Ukupni rezultat GCI 4.0 je prosjek rezultata 12 stubova. U sastavu indeksa su ukupno 103 indikatora raspoređena u 12 stubova. Indikatori se prikupljaju od međunarodnih organizacija, akademskih institucija i nevladinih organizacija. 47 indikatora potiče iz ankete Svjetskog ekonomskog foruma.

Učinak zemlje prema ukupnim rezultatima indeksa kao i svake njegove komponente se izvještava kao „rezultat napretka“ na skali od 0 do 100 gdje 100 predstavlja željeni (idealni) cilj u kom ne postoje ograničenja za rast produktivnosti.

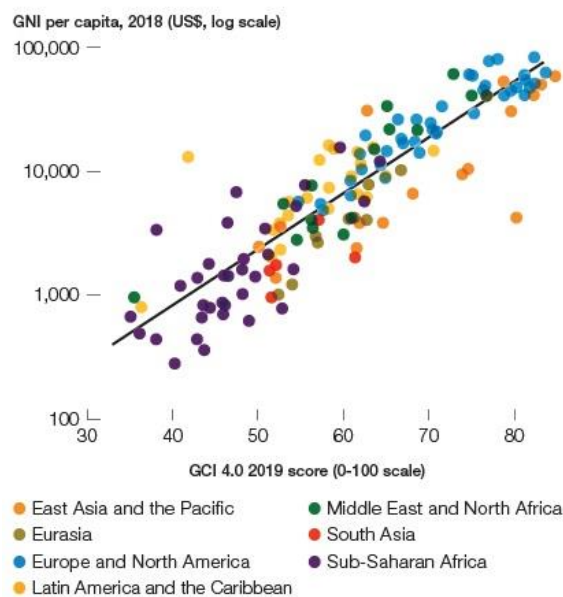
U vrijeme kada se globalizacija dovodi u pitanje posebno je bitno shvatiti da težnja većoj nacionalnoj konkurentnosti ne narušava globalnu saradnju. Naprotiv, otvorenost doprinosi konkurentnosti.

I pored značajnih napora, globalna ekonomija je slabo pripremljena za krize koje bi se mogle desiti. Kako se sjena Velike recesije povećava, predviđa se da će globalna ekonomija krenuti ka usporavanju. Tokom protekle decenije, rast naprednih ekonomija bio je veoma slab. Mnoge ekonomije u nastajanju, uključujući Argentinu, Indiju, Brazil, Rusiju i Kinu, doživljavaju usporavanje ili stagnaciju.

U najmanje razvijenim ekonomijama, rast je i dalje znatno ispod potencijalnog i vrlo je nestabilan. Iako neki faktori mogu objasniti ove slabe performanse, konstantne slabosti u značajnijem pokretanju rasta produktivnosti koje naglašava indeks, glavni su krivci.

Rast produktivnosti počeo je usporavati znatno prije finansijske krize. Između 2000. i 2007. godine, ukupni faktorski godišnji rast produktivnosti (TFP) prosječno je iznosio samo 1% u naprednim ekonomijama i 2,8% u zemljama u razvoju i nastajanju. TFP je potom sasvim pao tokom krize. Između 2011. i 2016. godine, TFP je porastao za 0,3% u naprednim ekonomijama i 1,3% u ekonomijama u razvoju i nastajanju. Finansijska kriza možda je zapravo doprinjela ovom usporavanju ali su glavni razlozi usporenost investicija usljed neizvjesnosti, smanjenja agregatne potražnje i pooštreni uvjeti kreditiranja.

Slika 1.2 Konkurentnost i dohodak

Izvor: World Economic Forum; World Bank 2019; national sources.

Još od velike recesije, kreatori politika su globalnom ekonomijom upravljali putem labave i nekonvencionalne monetarne politike. Čak i uprkos masovnom ubrizgavanju novca u iznosu od 10 trilijuna dolara između 2008. i 2017., rast produktivnosti i dalje je bio u stagnaciji tokom poslednjih 10 godina. Iako je i ta labava monetarna politika ublažila negativne efekte globalne finansijske krize, možda je istovremeno doprinjela i smanjenju rasta produktivnosti putem progrednog raspoređivanja kapitala.

Prevelika ovisnost o monetarnoj politici također je značila da je fiskalna politika u velikoj mjeri nedovoljno iskorištena, što se odražava na stalni pad javnih investicija. Unatoč vrlo niskim troškovima zaduživanja, javni sektor nije povećao investicije, najviše zbog zabrinutosti o neodrživosti javnog duga u mnogim naprednim zemljama.

Konkretnije, fiskalna politika koja daje prioritet poticanju investicija u infrastrukturu, ljudski kapital i istraživanje i razvoj koji povećavaju produktivnost doista mogu pomoći privredi da se vrati na viši nivo rasta. Ključno je da fiskalnu politiku trebaju dopuniti strukturne reforme koje olakšavaju inovacije i omogućavaju napredovanje odgovornih i inkluzivnih poduzeća.

Pored toga, oživljena fiskalna politika koja potiče ulaganja u zelena istraživanja i razvoj, programe zelenih javnih nabavki i poreza na ugljik mogla bi pružiti priliku za izlazak iz jaza konkurentnosti i usmjeravanje privrede prema više održivom putu.

Postalo je sasvim jasno da se kreatori politika moraju suočiti sa izborom kada je riječ o postavljanju pravog smjera za rast kroz „kvalitet“ politika i javnih investicija kako bi se proaktivno suočili sa izazovima poput nejednakosti i klimatskih promjena.

Indeks globalne konkurentnosti pokazuje da zemlje koje imaju veoma različite rezultate u društvenim i okolišnim faktorima, na istom nivou trenutne konkurentnosti, već danas moraju početi raditi na putu stvaranja ne samo rastuće, nego i inkluzivne i privrede sa niskim udjelom ugljika. Kreatori ekonomske politike će morati poduzeti proaktivne, smjele napore kako bi odabrali put rasta koji će se boriti sa izazovima nejednakosti i klimatskih promjena.

U većini naprednih i zemalja u nastajanju, usvajanje tehnologija i inovacije postali su prioriteta vlada i kompanija kao izvori stvaranja vrijednosti, rasta produktivnosti i poboljšanja životnog standarda. Razvoj tehnologije može poboljšati pristup osnovnim uslugama, radnim uvjetima, zdravstvenim uslugama i ekonomskoj sigurnosti.

Trenutačni otpor prema velikim tehnološkim kompanijama, platformskoj ekonomiji i tehnologiji uopće govori o tome da vlade do sada nisu bile osobito uspješne u njihovom prihvatanju. Vlade moraju puno bolje razumjeti i predvidjeti učinke tehnologije ne samo na privredu, već i na pojedince i društvo u cjelini i reagovati na odgovarajući način primjenjujući odgovarajuću regulativu i zaštitne mjere.

Kao zaključak globalni indeks konkurentnosti identificira i ocjenjuje faktore koji podupiru proces ekonomskog rasta i ljudskog razvoja. Ohrabruje primjenu sistemskog razmišljanja i pristupa koji političke vođe moraju usvojiti kako bi shvatili i riješili današnje globalne složene izazove.

Mjere za poboljšanje produktivnosti moraju podržavati i u najmanju ruku biti kompatibilne s naporima u borbi protiv klimatskih promjena i povećanju inkluzije društva pružajući jednake prilike za sve. GCI pokazuje da je kombinacija rasta, jednakosti i održivosti doista ostvariva i mora biti na najvažnijem novou kreatorima politika širom svijeta u sljedećem desetljeću.

Top 10 zemalja u svijetu

Ovogodišnji rang zemalja pokazuje nešto drugačiju sliku nego u dosadašnjim izvještajima o konkurentnosti. Ove godine Singapur je sa rezultatom od 84,8 pretekao SAD koje su prošle godine bile najbliže idealnom stanju u kojem zemlja ima najbolji rezultat u svakoj od komponenti indeksa. Sa rezultatom konkurentnosti koji je i dalje 15 poena manji od idealne vrijednosti 100, pokazuje da i najbolje rangirane zemlje imaju prostora za poboljšanje. Slijede ih na trećem mjestu Hong Kong (83,1), zatim Holandija (82,4), Švicarska (82,3), Japan (82,3), Njemačka (81,8), Švedska (82,1), Velika Britanija (81,2), i Danska (81,2) čime se zaokružuje top 10 najboljih zemalja u svijetu.

Poboljšanje od 1,3 boda u svom ukupnom rezultatu, u kombinaciji s nižim učinkom Sjedinjenih Država, omogućilo je Singapuru da ove godine prestigne Sjedinjene Države (83,7) na vrhu GCI 4.0 ranha. Singapur se poboljšao sa ionako visokom bazom u 10 od 12 stupova, a njegov rezultat u svakom stubu je između 4 i 19 bodova viši od OECD prosjeka. Zemlja se nalazi na prvom mjestu u stubu infrastrukture (95,4), a prvo mjesto zauzima po infrastrukturi kvalitete cesta, efikasnosti lučkih i aerodromskih usluga i povezanosti s morskim prometom. Singapur bi trebao raditi više na promociji poduzetništva, a treba i dalje poboljšavati bazu vještina, iako i tu ima relativno visoke ocjene.

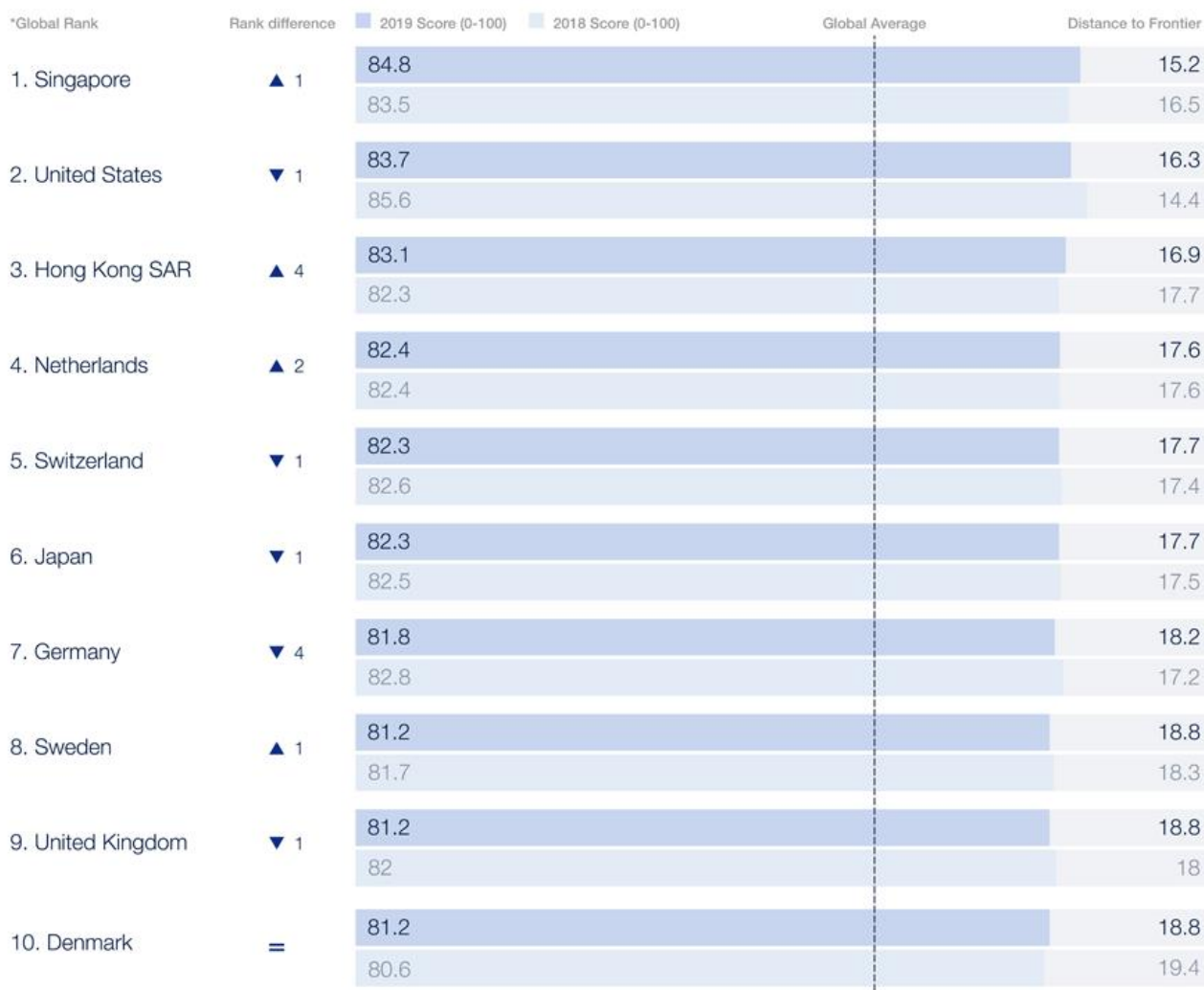
Sjedinjene Američke Države ove godine zauzele su 2. mjesto, spustivši se jedno mjesto u odnosu na prethodnu godinu. Nesigurnost među poslovnim liderima utiče na učinak devet od 12 stubova GCI-ja ove godine, no neka područja bilježe vidljiviji pad u odnosu na druga. Konkretno, unutar stupa tržišta proizvoda, domaća je konkurencija šest bodova slabija nego u 2018., a otvorenost trgovine bilježi bolji rezultat za četiri boda. Unatoč sveukupno slabijim rezultatima ove godine, Sjedinjene Države ostaju jedna od najkonkurentnijih ekonomija na svijetu.

Popevši se 4 mjesta, **Hong Kong** zauzima treće mjesto, odmah iza Singapura i Sjedinjenih Država, zahvaljujući poboljšanju od 0,8 bodova u svom ukupnom rezultatu (83,1). Hong Kong je u top 10 u osam stubova. Hong Kong je rangiran na prvom mjestu u četiri stuba: makroekonomska stabilnost (100), zdravlje (100), finansijski sistem (91,4) i tržište proizvoda (81,6). Nadalje, zauzima 3. mjesto u stubovima infrastrukture (94,0) i ICT (89,4). Najveća slabost Hong Konga nesumnjivo je ograničena sposobnost inovacija.

Dosegnuvši 4. mjesto u svijetu, **Holandija** je pretekla Njemačku kao najkonkurentniju zemlju u Europi. Sa nepromijenjenim rezultatom u odnosu na prošlu godinu (82,4), Holandija ovo napredovanje ranga duguje opadajućim performansama Njemačke i Švicarske. Performanse zemlje su konstantno jake na svim stubovima a bilježi sam vrh u njih šest. Konkretno, ima visoke ocjene za makroekonomsku stabilnost (100), zdravstvo (94,2) i kvalitet infrastrukture (94,3). Inovacijski ekosistem je dobro razvijen zahvaljujući visoko kvalificiranoj radnoj snazi (84,6), živahnoj poslovnoj dinamici (80,6) odmah iza Sjedinjenih Država) i naprednim inovacijskim sposobnostima (76,9).

2019 Globalni indeks konkurentnosti 4.0

Top 10 zemalja najbližih idealnoj granici konkurentnosti

Izvor: Analiza World Economic Forum; World Bank 2019; national sources.

Švicarska je pala za jedno mjesto i ove godine zauzima 5. mjesto (-0,3 boda, 82,3). Zemlja se nalazi u top 10 prvih u osam stubova. Bilježi maksimalne rezultate u stubu makroekonomske stabilnosti i gotovo savršen rezultat u infrastrukturi (93.2). Njeno je financijsko tržište jedno od najrazvijenijih i najstabilnijih (89,7). Rezultati u Švicarskoj su izvanredni u oblastima vezanim za ljudski kapital. Švicarska se može pohvaliti petim najdužim zdravim životnim vijekom u svijetu i zauzima prvo mjesto u stubu vještina (86,7), pretekavši Finsku. Najbolja je u svijetu u stručnom osposobljavanju (90,8), obukama na radnom mjestu (79,0) i zapošljavanju diplomiranih studenata (81,4). Dvije oblasti s najviše prostora za napredak su tržišna efikasnost (63,8), što je ozbiljno narušeno visokim trgovinskim barijerama i poslovnom dinamikom (71,5).

Japan je rangiran na šestom mjestu, što predstavlja pad za jedno mjesto u odnosu na 2018. Uprkos malom padu ukupnog rezultata (82,3, -0,2 boda), performanse u 12 stubova gotovo su nepromijenjene. Nalazi se u prvih 10 od šest stubova, sa ocjenom iznad 90 u infrastrukturi (93.2), makroekonomskoj stabilnosti (94.9) i zdravstvu (100). Japan je jedna od zemalja s najviše tehnološkog znanja u svijetu (86.2), a njen financijski sektor je jak i stabilan (85.9). Iako je Japan jedan od najboljih svjetskih inovatora, bilježi skoro 10 bodova zaostatka za Njemačkom (86,8).

Njemačka je zauzela 7. mjesto ove godine, niže za 4 mjesta, što je rezultat pada jednog boda u ukupnom rezultatu (81,8) i poboljšanja ostalih zemalja koje su sada ispred nje. Njemačka je na trećem mjestu u Europi, iza Holandije i Švicarske. Njemačka je zabilježila pad u 53 od 103 pokazatelja koji učestvuju u indeksu a poboljšala se u njih 18. Njemačka se drugu godinu zaredom može pohvaliti najboljom inovacijskom sposobnošću (1. mjesto) na svijetu s ocjenom 86,8, ispred Sjedinjenih Država (84,1) i Švicarske (81,2). Ostale prednosti uključuju infrastrukturu (90,2), makroekonomsku stabilnost za koju ima savršenu ocjenu 100, veličinu tržišta (86,0) i stub zdravstva (92,3), iako je prosječna životna dob u Njemačkoj od 69,5 godina jedna od najkraćih među evropskim državama i pet godina niža od Singapura.

Velika Britanija, s ocjenom 81,2, pala je za jednu poziciju na 9. mjesto, što je slabiji rezultat u odnosu na prošlu godinu. U Europi je na petom mjestu, iza Holandije, Švicarske, Njemačke i Švedske. Velika Britanija se nalazi u prvih 10 u šest od 12 stubova. Njene snage uključuju makroekonomsku stabilnost gdje postiže maksimalni rezultat od 100, sa srodnim stubovima, infrastrukture (88,9) i razvoja financijskog sistema (88,1). Zemlja se može osloniti na visoko obrazovanu radnu snagu (81,9), ali i dalje postoji prostor za poboljšanje u zapošljavanju diplomiranih studenata (62,3), digitalnim vještinama među radnom snagom (65,6), te mogućnosti obuke i ponovnog zapošljavanja (62,7).

Konkurentnost, jednakost i održivost — put naprijed

Desetljeća fokusiranosti na ekonomski rast bez podjednagog usmjerenja da taj rast bude inkluzivan i ekološki održiv imaju strašne posljedice za planetu i čovječanstvo. Ubrzavanje klimatskih promjena već pogađa stotine milijuna ljudi širom svijeta, a vjerovatno je da će ljudi mlađi od 60 godina biti svjedoci tih radikalnih destabilizirajućih učinaka na Zemlji. Paralelno s tim, rastuća nejednakost, nesigurnost i nedostatak socijalne mobilnosti potkopavaju socijalnu koheziju povećavajući osjećaj nepravdnosti, percipirani gubitak identiteta i dostojanstva, slabljenje društvenog tkiva, narušavanje povjerenja u institucije, nezadovoljstvo političkim procesima i eroziju društvenog ugovora.

Postalo je sasvim jasno da se okolišni, socijalni i ekonomski programi ne mogu više odvojeno i paralelno provoditi: oni moraju biti objedinjeni u jedinstven održiv i inkluzivan plan rasta. To podrazumijeva rješavanje prelijevajućih efekata, pozitivnih i negativnih, namjernih ili nenamjernih, putem ekonomskih politika koje su i izvan neposredno postavljenih ciljeva.

Zemlje s istim nivoom konkurentnosti mogu postići vrlo različite ekološke i društvene rezultate, zbog različitih prioriteta i izbora politika donesenih tokom više godina. Na primjer, kada je u pitanju socijalna mobilnost u Velikoj Britaniji, potrebno je, u prosjeku, pet generacija da porodica sa niskim primanjima dosegne srednji dohodak. Suprotno tome, u Danskoj su potrebne samo dvije generacije a ona ima isti GCI rezultat kao i Ujedinjeno Kraljevstvo (81,2).

Održivost, rast i konkurentnost — put naprijed

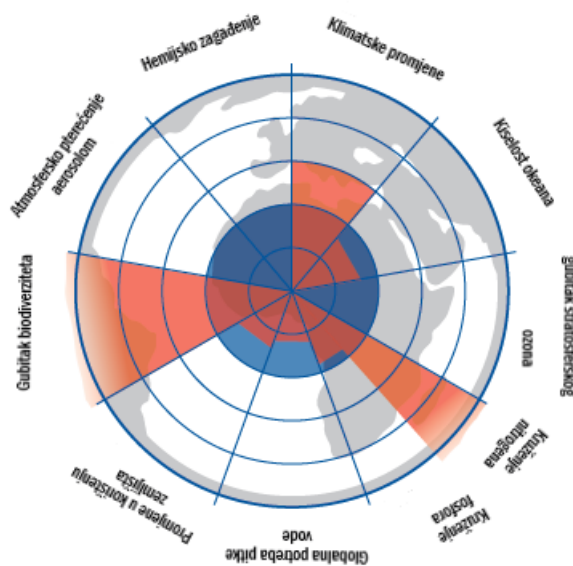
Da li rast ima okolišnih ograničenja?

Od početka zabilježene ljudske historije, ljudi su radili na poboljšanju svojih uslova za život prilagođavajući svoje okruženje i maksimalno koristeći oskudne resurse. Tehnički napredak dogodio se najprije sa poljoprivrednom revolucijom, a kasnije sa industrijskom, koje su olakšale pristup hrani i smanjile potrošnju energije što je omogućio ljudima da napreduju.

Međutim, kontinuirana industrijska ekspanzija i rast stanovništva izvršili su ogroman pritisak i ostavili veliki trag na okoliš. Ako se ne pozabavimo ovim pitanjem, uništavanje okoliša može biti smetnja daljem ekonomskom napretku, što može ugroziti do sada izgrađen prosperitet i ugroziti život ljudi širom planete.

Prema dosadašnjim istraživanjima, deset ekoloških faktora mogu potencijalno destabilizirati ekosistem planete a tri su već prešla svoje „granice“ (slika 3): klimatske promjene, kruženje nitrogena (zagađenje iz poljoprivrede) i gubitak biološke raznolikosti (izumiranje vrsta). Prekoračenje ovih okolišnih granica imat će teške i dalekosežne posljedice, uključujući porast nivoa mora, češće poplave, uragane, toplotne valove i suše, ubrzavanje gubitka biološke raznolikosti i zakiseljavanja morske vode, što će zauzvrat smanjiti prosperitet u velikom dijelu svijeta.

Slika 3 Okolišni prioriteti

Izvor: Rockström, et al., 2009, p. 472.

Napomena: Unutrašnje plavo osjenčeno predstavlja predloženi sigurni operativni prostor za deset planetarnih sistema. Crveno osjenčeno predstavlja procjenu trenutnog stanja za svaku varijablu. Granice u tri sistema (stopa od gubitka biološke raznolikosti, klimatske promjene i utjecaj čovjeka na kruženje nitrogena) već su premašene.

Prva okolišna situacija za uzbunu - *klimatske promjene* - uzrokovana je prije svega emisijama stakleničkih plinova (GHG), koje se u velikoj mjeri pripisuju korištenju energije. Procjenjuje se da je većina ove emisije nusprodukt korištenja različitih vrsta energije: proizvodnje električne energije, grijanja, transformacije goriva i transporta.

Druga dva izvora emisije su industrijski procesi (uključujući hemijske, metalurške, procese upravljanja otpadom i transformacijom minerala, kao i mali udio fosilnih goriva korištenih u energiji) koji predstavljaju petinu emisije na zemlji, kao i poljoprivreda i krčenje šuma, što zajedno čini preostalu petinu udjela u ukupnoj emisiji.

Drugi ekološki uzrok uzbune – *kruženje nitrogena* - uglavnom je uzrokovan industrijskom poljoprivredom koja preopterećuje tlo azotom i fosforom iz životinjskog stajskog gnojiva i hemijskih đubriva.

Uzroke trećeg alarmantnog stanja - *gubitak biološke raznolikosti* - teže je utvrditi jer se prepliće sa mnogim ekološkim faktorima prikazanim na slici 3. Među njima su faktori povezani sa proizvodnjom hrane, nusprodukti proizvodnje energije, brza urbanizacija i zagađenja nastala od industrijske proizvodnje ili upravljanja otpadom.

Osim toga, porast stanovništva (očekuje se da će svjetska populacija dostići 9 milijardi do 2050. godine) može ugroziti napore u smanjenju potrošnje resursa po glavi stanovnika.

Kako i kada će kombinacija ovih faktora uticati na ljudski život ili samo na privrednu aktivnost ostaje neizvjesno. Višestruki signali ukazuju na to da se šteta i gubici u okolišu već osjete, postajući sve veći i utiču jedni na druge. Kao primjer se navodi da smanjivanje nitrogena i dovođenje unutar normalnih granica može smanjiti usjeve preko 30% na globalnoj razini, što bi imalo neprihvatljiv utjecaj na sigurnost hrane. Pitanje kako napraviti balans i kompromis glavni je problem donosioca odluka kako na lokalnom tako i na globalnom nivou u narednoj deceniji.

Konkurentnost i ograničenja rastu

Moguće je podijeliti privredni rast na tri elementa: (1) rast radne snage, (2) rast fizičkih inputa i prirodnih resursa i (3) rast ukupnih faktora produktivnosti (TFP) koji obuhvaća sve nefizičke resurse, poput tehnološkog napretka, ljudskog kapitala te institucionalnih i kulturnih faktora (slika 4).

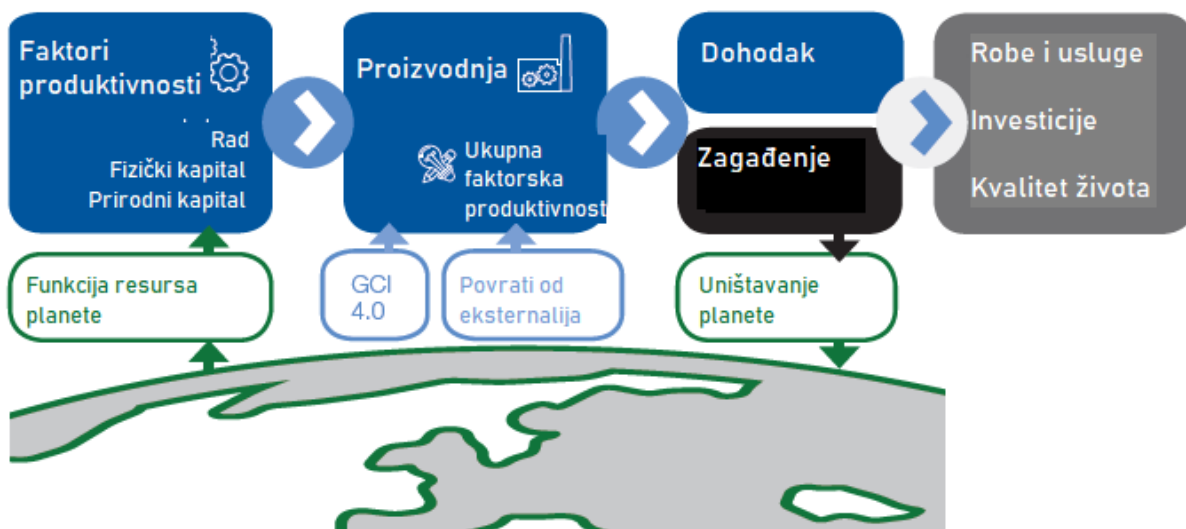
Rast TFP-a smatra se najboljim pokazateljem razlika u životnom standardu među zemljama. Zato je rast TFP-a u srži Globalnog indeksa konkurentnosti 4,0 (GCI).

Kao što je već pomenuto, postoje ograničenja u postizanju rasta nagomilavanjem faktora proizvodnje. Suprotno tome okolišni uticaj na rast TFP-a je značajno manji.

Do određene mjere održivost i rast TFP-a idu jedno sa drugim: postoje dokazi da će neuspjeh u rješavanju ekoloških faktora uticati na produktivnost.

Klimatske promjene. Rast temperature i izmjenjeni obrasci kiše uzrokovani klimatskim promjenama, smanjit će prinose usjeva i pojačati njihovu nestabilnost, što će rezultirati nižom produktivnosti u poljoprivredi. Pored toga, ti će efekti vjerovatno povećati siromaštvo samom činjenicom da će zbog

Slika 4 Ekonomski rast i okolišni okvir

Izvor: World Economic Forum, po originalnom konceptu iz OECD, Prema zelenom rastu—sažetak politika, 2011.

klimatskih promjena nesrazmjerno biti pogođeni poljoprivrednici u zemljama u razvoju, koji ovise o pomenutim faktorima kao sredstavima za život.

Zagađenje. Negativni učinci zagađenja na produktivnost uglavnom se očituju kroz zdravlje ljudi. Mnoga istraživanja pokazuju da izloženost kemikalijama i zagađenju zraka povećavaju učestalost nezaražnih bolesti i stopu smrtnosti. Nadalje, ograničenja specifičnih obnovljivih i neobnovljivih inputa, kao što su energija i voda, mogu imati značajne efekte učinka prelijevanja produktivnosti:

Energija. Uprkos sve učinkovitijim električnim vozilima, rastućim kapacitetima solarnih i vjetroelektrana kao i štednih uređaja, neobnovljivi resursi i dalje predstavljaju više od 80% globalne potrošnje energije. U kratkom roku, nedostatak alternativa u zadovoljavanju globalne potražnje za energijom, kretanje prema obnovljivim izvorima može dovesti do povećanja troškova proizvodnje u većini sektora i, na taj način, smanjiti produktivnost.

Voda: Potvrđeno je da epizode nedostatka vode imaju izuzetno negativan učinak na produktivnost u poljoprivredi, kao i na topionice, hemijske i rudarske aktivnosti. Prelaz na energije s niskim ili nula udjelom ugljika neophodno će zahtijevati brži tehnološki napredak. Visoko konkurentne zemlje pružanjem povoljnijeg inovacijskog ekosistema u boljem su položaju za usvajanje novih tehnologija u svim sektorima, uključujući potencijalne revolucionarne tehnologije zelenih izuma. Pored toga, zemlje koje posjeduju kvalitetniji ljudski kapital, bolju infrastrukturu i veću inovacijsku sposobnost u prosjeku imaju veće izgleda da usvoje zeleniji energetski miks. Uspjeh će ovisiti o izboru politika, što pokazuje i činjenica da gospodarstva sa sličnom razinom konkurentnosti postižu različite performanse održivosti.

Na sreću postoji i potencijal da najmanje razvijene zemlje učine više kako bi realizirale još uvijek neiskorišteni potencijal prelaska na obnovljive izvore energije.

Otvorenost i zajednička saradnja

Iako je posvećenost zemlje programu zaštite životne sredine od presudnog značaja, pitanja održivosti su globalni problem. Nijedna zemlja ne može upravljati izazovima u oblasti životne sredine samo svojim nacionalnim politikama. Od suštinskog je značaja da, čak i u kontekstu trgovinskih tenzija i smanjenoj posvećenosti međunarodnom sistemu upravljanja, zemlje razgovaraju o zajedničkim rješenjima vezanim za klimatske promjene i prelasku na globalnu ekonomiju sa manjim udjelom zagađenja.

Porezi na ugljik i subvencije

Prava cijena proizvoda je najbitniji faktor u djelovanju tržišnog mehanizama. Cijene proizvoda sa visokim udjelom ugljika ne odražavaju u potpunosti njihove stvarne troškove i problem koji prouzrokuje. Neke zemlje su počele povećavati cijene propisujući porez na ugljik (fiksni iznos koji se plaća za svaku tonu emisije CO₂). Prema OECD-u, u 2019. godini 76% emisije još uvijek ne podliježe dodatnom porezu na ugljik.

U naučnoj i političkoj zajednici postoji konsenzus da sami tržišni uslovi neće donositi ekološki optimalane ishode, pa bi potreba za kombinacijom poreza i subvencija u korekciji cijena energije trebali biti važan stub u svakoj održivoj strategiji tranzicije energije.

Postupno ukidanje subvencija za fosilna goriva i primjenjivanje hrabrijih šema za određivanje cijena uključujući porez na ugljik, bi trebalo razvijati paralelno sa mjerama koje umanjuju potencijalne socijalne troškove tih reformi. Na primjer, kako zeleni propisi nameću neprogresivne troškove života domaćinstava, oni bi mogli biti praćeni progresivnim smanjenjem poreza za domaćinstva ili drugim mehanizmima kompenzacije kako bi se izbjeglo pogoršanje nejednakosti dok se izvrši prelaz na održiviji energetska miksa.

Na taj način utvrđene cijene mogu dodatno ubrzati preraspodjelu investicija u zelene projekte koji su već u toku. Imovina fondova koji ulažu u održive investicije povećala se za 34% u posljednje dvije godine da bi u 2018. godini dosegla ukupnu sumu od oko 30 biliona američkih dolara.

Poticaži za zeleno istraživanje i razvoj

Tehnologije obnovljivih izvora energije još uvijek moraju savladati tehnička ograničenja koja ih sprečavaju da postanu glavni i možda jedini izvor energije u budućnosti. Najprije, kad je u pitanju proizvodnja električne energije, sa postojećom tehnologijom obnovljiva elektroenergetska infrastruktura zahtijeva znatno više površine zemlje i investicija od elektrana na fosilna goriva kako bi se proizvela ista količina energije. Na primjer, kako bi se proizvela snaga 1 MWh energije, postrojenja na fosilna goriva zahtijevaju 0,4m² površine, vjetroelektrane 1 m² a fotonaponske ploče 10m².

Potrebni su veliki sigurnosni sistemi koji će garantovati opskrbu u bilo kojem momentu koji će se ipak oslanjati na fosilna goriva u jednom dijelu, što će povećavati cijenu proizvodnje i distribucije. Potrebno je više ulaganja u istraživanje da bi se prevazišla ova tehnička ograničenja i eventualno razvile druge novije tehnologije. Prema podacima Međunarodne agencije za obnovljive izvore energije, globalno ulaganje u obnovljive izvore energije u 2017. godini iznosilo je oko 280 milijardi dolara, više za 77% u odnosu na 2007. godinu, a najviše investicija je osigurao privatni sektor. Porezni poticaji i/ili direktna javna ulaganja mogli bi poboljšati ove napore i pomoći da se ubrza proces razvoja održivih energetskih sistemima.

Zelene javne nabavke

Javni sektor je važan ekonomski učesnik na tržištu. Na primjer, zemlje OECD-a troše oko 15-20% svog BDP-a na javne nabavke. Loša politika javnih nabavki može uticati na to da inovativni proizvodi kao i održivi proizvodi i usluge nikad ne izađu na tržište. Neke su zemlje već počele s uvođenjem ekoloških standarda u tehničke specifikacije, kriterije dodjele i odabira, te ugradile ekološke klauzule u ugovore. Uprkos potencijalnim izazovima u implementaciji i teškoj mogućnosti opravdavanja viših troškova, zelene javne nabavke mogu dati značajan napredak u politici i prekinuti efekat statusa-quo u tehnološkim i proizvodnim modelima.

Zajednički napredak, rast i konkurentnost— put naprijed

Pokretač nejednakosti: globalne tržišne snage nasuprot politikama

Tokom posljednjih nekoliko desetljeća, nejednakost u prihodima se povećavala u naprednim ekonomijama kao i u ekonomijama u razvoju.

Kao primjer se navodi da se u Sjedinjenim Američkim Državama postotak djece koja zarađuju više od svojih roditelja smanjio sa 92% u 1940-im na samo 50% u 1980-im godinama. Slično tome, u ekonomijama u razvoju i ekonomijama u nastajanju, rast je popraćen značajnim povećanjem nejednakosti uprkos izvlačenju milijuna ljudi iz siromaštva i smanjenju jaza s naprednim ekonomijama.

Kako bi se pronašlo rješenje za izazov nejednakosti važno je razumjeti njegove uzroke. Uzroci koji se najviše navode u akademskim studijama i političkim raspravama su globalizacija i tehnološki razvoj.

Sama pojava nastajanja nejednakosti može se smatrati rezultatom izbora politika: u proteklih 40 godina zemlje su deregulirale tržišta rada i finansija, mijenjale porezne stope i smanjile javne investicije a sve s nedovoljnim razmišljanjem o posljedicama raspodjele dohotka i nekim potencijalno negativnim socijalnim posljedicama. Nepripremljenost za 4 industrijsku revoluciju je uveliko pojačala efekte globalizacije i povećala nejednakost.

Stoga to primjećeno povećanje nejednakosti nije neizbježno nusproizvod ekonomski naprednog međunarodno otvorenog modela. Umjesto toga, proaktivna nacionalna politika i međunarodna koordinacija bi mogle ublažiti potencijalno štetne učinke globalizacije i tehnološkog razvoja na raspodjelu dohotka i stvoriti jednake mogućnosti za sve.

Nejednakost i konkurentnost: postoji li veza?

Veza između ekonomskog rasta i nejednakosti je složena zbog više faktora i uzročno-posljedična veza između njih se ne može empirijski dokazati. Produktivnost je, sa druge strane, jedan od faktora koji pokreće i ekonomski rast i veće učešće radne snage. Na primjer, nedavna studija pokazuje da je rast produktivnosti proizvodnje u Sjedinjenim Američkim Državama smanjio nejednakost na lokalnom nivou, a gdje god je produktivnost rasla, zarade lokalnih, manje kvalifikovanih radnika, su rasle podjednako brzo kao i lokalnih kvalifikovanih radnika.

Međutim, odnos između zarada i produktivnosti nije toliko jasan kao što se ranije smatralo. Dok su radničke naknade i produktivnost bili usko povezani dvije decenije nakon Drugog svjetskog rata, plate nisu pratile produktivnost u 1970-im godinama kada je nejednakost počela da raste. Navodi se nekoliko faktora, poput koncentracije i konkurencije na tržištu, opadanja javnih i privatnih investicija u povećanje produktivnosti, nejednakih mogućnosti privlačenja talenata, prisutnosti barijera ulaska na

tržištu i drugih faktora koji nisu samo produbili nejednakost prihoda nego su i uzdrmali pokretače produktivnosti.

Povećanje jednakih mogućnosti

Nejednakost u mogućnostima, nejednakost u prihodima i ekonomski rast formiraju kružni tok. Ako se ekonomija ne razvija, ponudit će manje kvalitetnih radnih mjesta i manje preduzetničkih mogućnosti. Nedostatak mogućnosti rasta dovodi do nedovoljnog ulaganja u ljudski kapital i neefikasnog zapošljavanja talenata, što će u isto vrijeme smanjiti potencijal rasta i dodatno isključiti ugrožena domaćinstva da uživaju u blagodatima ekonomskog rasta. Rješenje za izlazak iz začaranog kruga mogao bi biti u poboljšanju „faktora konverzije“ koji prevazilaze razlike u okolnostima i poticajima između ugroženih i povlaštenih domaćinstava. Među ovim faktorima formiraju se porodične politike (roditeljsko odsustvo i pristup kvalitetnoj brizi o djeci), jednak pristup kvalitetnom obrazovnom sistemu, jednak pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti, meritokratski procesi u pristupu poštenog i dostojanstvenog zapošljavanja i mreži socijalne sigurnosti koja služi kao sklonište domaćinstvima u privremenim teškoćama, a koji mogu biti temelj pravednijeg i prosperitetnijeg društva.

Podsticanje fer konkurencije

Poštena konkurencija i ravnopravni uslovi omogućavaju bolje rezultate u pogledu inovacija, cijena i kvalitete proizvoda. Ako se više kompanija takmiči na tržištu, cijene su niže, što ide u korist potrošačima a veći konkurentski pritisak stvara veće šanse za inovacije, ulaganja, radna mjesta i poboljšanje proizvoda. Tržišna moć se povećala u naprednim ekonomijama. Zapravo, rezultati GCI sugerišu da je učinkovitost antimonopolskih politika, kako je doživljavaju kompanije, opala ili ostala veoma slaba nakon 2008. godine.

Podaci pokazuju da je većina sektora u naprednim zemljama stekla određeni stepen tržišne moći, ipak najjači su oni sektori u kojima se koncentracija kapitala konstantno povećava. Iako su tradicionalne mjere za povećanje konkurentnosti i dalje važne, one sa druge strane mogu uticati na usporavanje inovacija u novim segmentima privrede gdje ključnu ulogu igra obim razmjere.

Ažuriranje poreznog sistema i arhitekture socijalne zaštite

Podaci pokazuju da su zakonom propisane porezne stope za kompanije i prihode smanjene u posljednjih nekoliko decenija. Na primjer, u Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Državama, najviše zakonske stope poreza na dohodak (koje se primjenjuju na najviše dohotke) su do 1980. godine bile iznad 70%, danas su oko 40%. Istovremeno, efektivna marginalna stopa poreza na dobit takođe je opala, dok se fiskalno opterećenje srednjeg dohotka povećavalo od 1980-ih.

Te činjenice sugerišu različite mogućnosti intervencija. Kada je riječ o ličnom dohotku, vraćanje veće porezne progresivnosti s većim najvišim poreznim stopama trebalo bi omogućiti pravedniju raspodjelu dohotka bez značajnog smanjenja ekonomske aktivnosti ili produktivnosti. Ekonomska opravdanost ovog pristupa je u tome da iznad određene granice dohotka, dalja zarada bogatih pojedinaca povećava nejednakost dok istovremeno ne povećava produktivnost.

Kad je u pitanju oporezivanje kompanija, rješenja trebaju uzeti u obzir složenost međunarodne porezne regulative, sve veći značaj nematerijalne imovine i digitalne ekonomije koji omogućava lakše prebacivanje dobiti od strane multinacionalnih kompanija.

Poticanje investicija za povećanje konkurentnosti

Nedovoljna ulaganja u faktore proizvodnje važan su razlog smanjenog rasta produktivnosti. Na primjer, nedostatak ulaganja u prometnu infrastrukturu doveo je do pogoršanja kvaliteta cesta (barem relativno). Naročito su opala javna ulaganja u najnaprednijim zemljama i zemljama u razvoju. Kao rezultat toga, generalno su smanjena istraživanja, a javne investicije su se smanjile.

Kako su ograničenja monetarne politike za podsticanje ekonomskog rasta postala očita, u narednih nekoliko godina ciljana fiskalna politika prema investicijama i podsticajima za povećanje produktivnosti bi mogla predstavljati važan instrument za oživljavanje rasta produktivnosti, uz istovremeno uravnoteženje raspodjele prihoda.

Zaključak globalnih saznanja

Sve zainteresirane strane u naprednim zemljama, zemljama u razvoju i u nastajanju prepoznale su potrebu za novim ekonomskim programom koja kombinuje ciljeve zaštite okoliša, socijalnog i ekonomskog rasta. Iz ovog izvještaja je jasno da postizanje rasta produktivnosti nije samo kompatibilno s većom jednakošću i održivošću okoliša, već može zapravo potaknuti novu eru kvalitetnog ekonomskog rasta.

Tranzicija na takav novi razvojni put zahtijevaće značajne napore, hrabre politike i uspostavljanje nekih potencijalnih kompromisa. U ovom kontekstu svi akteri se moraju dogovoriti oko zajedničkog rješenja a ako ono izostane, sadašnje i buduće generacije mogu biti ugrožene.

METODOLOGIJA Okvir Indeksa globalne konkurentnosti (GCI) 4.0

U ovom dijelu predstavljena je metodologija izračuna indeksa globalne konkurentnosti (GCI) 4.0. Izračunavanje GCI 4.0 temelji se na agregiranim rezultatima, od nivoa pokazatelja (najviše raščlanjenog nivoa) do ukupnog rezultata GCI 4.0 (najviši nivo). Na svakom nivou agregacije, svaka mjera izračunava se uzimanjem prosjeka (tj. aritmetičkom srednjom vrijednosti) njegovih sastavnih dijelova, uz nekoliko izuzetaka. Ukupni rezultat GCI 4.0 prosjek je rezultata 12 stubova. Za pojedinačne pokazatelje, prije agregiranja, sirove vrijednosti transformiraju se u ocjenu napretka u rasponu od 0 do 100, pri čemu je 100 idealno stanje.

Prvi stub: Institucije

Šta podrazumijeva? Sigurnost, imovinska prava, društveni kapital, kontrole i stanja, transparentnost i etiku, javni sektor i korporativno upravljanje.

Zašto je to bitno? Uspostavljanjem ograničenja, i zakonskih (zakoni i mehanizmi izvršenja) i neformalnih (norme ponašanja), institucije određuju kontekst u kojem pojedinci organizuju sebe i svoje ekonomske aktivnosti. Institucije uglavnom utiču na produktivnost kroz pružanje olakšica i smanjenje neizvjesnosti.

Drugi stub: Infrastruktura

Šta podrazumijeva? Kvalitet i proširenje transportne (put, željeznice, voda i vazduh) i komunalne infrastrukture.

Zašto je to bitno? Bolje povezana geografska područja uglavnom su naprednija. Dobro razvijena infrastruktura smanjuje troškove prevoza i transakcija, i olakšava kretanje roba i ljudi kao i prenos informacija unutar i van zemlje. Također, obezbjeđuje pristup električnoj energiji i vodi – obje komponente predstavljaju neophodne uslove za modernu ekonomsku aktivnost.

Treći stub: Usvajanje informatičkih i komunikacijskih tehnologija (ICT)

Šta podrazumijeva? Stepem širenja specifičnih informatičkih i komunikacijskih tehnologija.

Zašto je to bitno? Informatičke i komunikacijske tehnologije smanjuju transakcijske troškove, ubrzavaju informacije i razmjenu ideja,

poboljšavajući efikasnost i poticanje inovacija. Kako se tehnologije općenito namjenski sve više ugrađuju u strukturu ekonomije, postaju nužne za sve zemlje kao što je to električna energija i transportna infrastruktura.

Četvrti stub: Makroekonomska stabilnost

Šta podrazumijeva? Nivo inflacije i održivost fiskalne politike.

Zašto je to bitno? Umjerena i predvidljiva inflacija i održivi javni budžeti smanjuju nesigurnost, vraćaju očekivanja u investicije i povećavaju poslovno povjerenje što u konačnici povećava produktivnost. Također, u sve više međusobno povezanom svijetu gdje se kapital može brzo kretati, gubitak povjerenja u makroekonomsku stabilnost može potaknuti bijeg kapitala, što može izazvati destabilizirajuće ekonomske efekte.

Peti stub: Zdravstvo

Šta podrazumijeva? Očekivano trajanje zdravog života (HALE) predstavlja prosječan broj godina novorođenčeta za koje se očekuje da će živjeti u dobrom zdravlju.

Zašto je to bitno? Zdraviji pojedinci imaju više fizičkih i mentalnih sposobnosti, produktivniji su i kreativniji, te više ulažu u obrazovanje kako se povećava očekivano trajanje života. Zdravija djeca se razvijaju u odrasle osobe s jačim kognitivnim sposobnostima.

Šesti stub: Vještine

Šta podrazumijeva? Opšti nivo vještina trenutne i buduće radne snage, godine i kvalitet obrazovanja. Iako koncept kvalitete obrazovanja konstantno napreduje, danas važni faktori kvalitete obrazovanja uključuju: razvijenu digitalnu pismenost, interpersonalne vještine i sposobnost kritičkog i kreativnog razmišljanja.

Zašto je to bitno? Edukacija ugrađuje vještine i sposobnost u radnu snagu. Visokoobrazovana populacija je produktivnija jer posjeduje veću sposobnost za obavljanje zadataka i brzu razmjenu ideja zbog čega brže stvara nova znanja i aplikacije.

Sedmi stub: Tržište roba

Šta podrazumijeva? Do koje mjere zemlja pruža podjednak prostor kompanijama da učestvuju na tržištima. Mjeri se u smislu obima jačine tržišta, otvorenosti prema stranim kompanijama i domaćoj konkurentnosti.

Zašto je to bitno? Konkurencija utiče na produktivne ciljeve podsticanjem kompanija na inovacije; ažuriranjem njihovih proizvoda, usluga i organizacije; i opskrbljivanjem najboljeg mogućeg proizvoda po najnižoj cijeni.

Osmi stub: Tržišta rada

Šta podrazumijeva? Ono obuhvata "fleksibilnost", tj., u kojoj mjeri se ljudski resursi mogu reorganizovati i "upravljanje talentima", odnosno, stepen do kojeg su ljudski resursi iskorišteni.

Zašto je to bitno? Tržišta rada koja dobro funkcionišu podstiču produktivnost omogućavajući radnicima da imaju odgovarajuće poslove sa svojim vještinama i da razvijajući svoje talente dostižu svoj puni potencijal. Kombinirajući fleksibilnost sa zaštitom osnovnih radničkih prava, tržišta rada koja dobro funkcionišu omogućavaju zemljama da budu otpornije na šokove i da realociraju proizvodnju u potencijalno nove segmente, podstiču radnike na

rizik, privlače i zadržavaju talente i motivišu radnike.

Deveti stub: Finansijski sistem

Šta podrazumijeva? Dubinu, odnosno raspoloživost kredita, kapitala, duga, osiguranja i drugih finansijskih proizvoda kao i stabilnost, tačnije, sigurnost banaka.

Zašto je to bitno? Razvijen finansijski sektor podstiče produktivnost na tri načina: udruživanjem štednje u produktivne investicije; poboljšanjem raspodjele kapitala najperspektivnijim investicijama kroz monitoring zajmoprimaca, smanjenjem asimetrije informacija i pružanjem efikasnog platnog sistema. Istovremeno, odgovarajuća regulacija finansijskih institucija je neophodna kako bi se izbjegle finansijske krize koje mogu izazvati dugotrajne negativne efekte na investicije i produktivnost.

Deseti stub: Veličina tržišta

Šta podrazumijeva? Veličinu domaćeg i stranog tržišta na koje domaće kompanije imaju pristup. Predstavlja procjenu zbira vrijednosti potrošnje, investicija i izvoza.

Zašto je to bitno? Veća tržišta povećavaju produktivnost kroz ekonomiju obima: jedinični troškovi proizvodnje imaju tendenciju pada sa povećanom količinom proizvodnje. Velika tržišta također podstiču inovacije. Kako ideje nisu rivalne, više potencijalnih korisnika znači veći potencijalni povratni feedback informacija na ideju. Osim toga, velika tržišta stvaraju pozitivne eksternalije kao što je akumulacija ljudskog kapitala i prenos znanja koji povećavaju povrat ugrađen u razvoj tehnologije ili znanja.

Jedanaesti stub: Poslovna dinamika

Šta podrazumijeva? Kapacitet privatnog sektora koji generiše i usvaja nove tehnologije i nove načine organizovanja rada, kroz kulturu koja prihvata promjene, rizik, nove poslovne modele i administrativna pravila koja omogućavaju kompanijama da jednostavno ulaze i izlaze na tržište.

Zašto je to bitno? Agilan i dinamičan privatni sektor povećava produktivnost preuzimajući poslovne rizike, testirajući nove ideje i stvarajući inovativne proizvode i usluge. U okruženju koje karakterišu česti poremećaji i preoblikovanje kompanija i sektora, uspješan ekonomski sistem je onaj koji je otporan na tehnološke šokove i koji se može konstantno obnovljati.

Dvanaesti stub: Sposobnost inovacija

Šta podrazumijeva? Kvantitet i kvalitet formalnog istraživanja i razvoja, u kojoj mjeri okruženje zemlje podstiče saradnju, povezanost, kreativnost, raznolikost i konfrontaciju različitih vizija i uglova posmatranja kao i sposobnost da se ideje pretvore u nove robe i usluge.

Zašto je to bitno? Zemlje koje mogu proizvesti veće akumulacije znanja i koje nude bolju zajedničku ili interdisciplinarnu suradnju imaju više mogućnosti za stvaranje inovativnih ideja i novih poslovnih modela, koji se već odavno smatraju kao pokretači ekonomskog rast.

BOSNA I HERCEGOVINA 92 / 141 – TABELARNI PRIKAZ INDIKATORA

Indeks globalne konkurentnosti 4.0 izdanje 2019

Rang u inoviranom izdanju 2018: 91/140

Odabrani sastavni indikatori

Stanovništvo (u milionima)	3,5	GDP per capita (US\$)	5,674,4
10-godišnja prosječna stopa rasta GDP-a %	1,7	GDP (PPP) (%) svjetskog GDP-a	0,04
Stopa nezaposlenosti %	20,8	5-godišnja prosječna stopa rasta FDI %GDP	2,4

Društveni i okolišni faktori

Okolišni otisak gha/capita	3,7	Gini dohodak 0 (savrš. jednakost) -100 (savrš. nejednakost)	33,0
Globalni indikator gender razlike 0-1 (gender paritet)	0,7	Udio obnovljive energije u finalnoj potrošnji	40,8

Ključni indikatori 2019

Key ◊ Prethodna ocjena △ Prosjek grupe višeg srednjeg prihoda □ Prosjek Evrope i Sjeverne Amerike

U ovom izvještaju indeksa globalne konkurentnosti za BiH stubovi koji su zabilježili bolje rangove su: makroekonomsko okruženje (64) sa ocjenom 75, stub zdravstva (73) sa ocjenom 80 i stub usvajanja informatičkih i komunikacijskih tehnologija (80) sa ocjenom 52. Najgore rangirani stubovi su: sposobnost inovacija (117) sa ocjenom 28, stub poslovne dinamike (117) sa ocjenom 51 i stub institucija (114) sa ocjenom 44.

Bosna i Hercegovina

2019 mjesto 92/141

Komponente indeksa	Vrijednost	Ocjena*	Rang/141	Najbolja ocjena
Prvi stub: Institucije 0-100	-	44,4	114	Finland
Sigurnost 0-100	-	73,1	79	Finland
1.01 Organizirani kriminal 1-7	4,0	50,0	104	Finland
1.02 Stopa ubistava/ 100.000 stanov.	1,2	97,6	40	Multiple (14)
1.03 Učestalost terorizma 0 (vrlo visok) -100 (bez terorizma)	99,9	99,9	64	Multiple (25)
1.04 Pouzdanost policijske službe 1-7	3,7	45,0	102	Finland
Socijalni kapital 0-100	-	48,8	84	New Zealand
1.05 Društveni kapital 0-100	n/a	48,8	n/a	New Zealand
Kontrole i stanja 0-100	-	34,9	124	Finland
1.06 Budžetska transparentnost 0-100	35,0	35,0	70	Multiple (2)
1.07 Nezavisnost sudstva 1-7	2,2	20,4	133	Finland
1.08 Efikasnost pravnog okvira u zahtjevnim propisima 1-7	1,8	13,2	139	Finland
1.09 Sloboda medija 0-100 (najgora)	29,0	71,0	52	Norway
Učinak javnog sektora 0-100	-	26,4	137	Singapore
1.10 Teret državnih propisa 1-7	2,1	18,4	137	Singapore
1.11 Efikasnost pravnog okvira u rješavanju sporova 1-7	2,1	17,6	139	Singapore
1.12 Indeks E-učešća 0-1 (najbolji)	0,4	43,3	110	Multiple (3)
Transparencija 0-100	-	38,0	77	Denmark
1.13 Učestalost korupcije 0-100	38,0	38,0	77	Denmark
Prava vlasništva 0-100	-	37,5	122	Finland
1.14 Prava vlasništva 1-7	3,3	37,5	131	Finland
1.15 Zaštita intelektualne svojine 1-7	2,9	31,8	134	Finland
1.16 Kvalitet zemljišne administracije 0-30	13,0	43,3	89	Multiple (5)
Korporativno upravljanje 0-100	-	54,1	94	New Zealand
1.17 Jačina standarda revizije i izvještavanja 1-7	3,7	45,2	123	Finland
1.18 Regulacija sukoba interesa 0-10	4,7	47,0	106	Kenya
1.19 Dioničarsko upravljanje 0-10	7,0	70,0	28	Kazakhstan
Buduća orijentacija Vlade 0-100	-	42,2	118	Luxembourg
1.20 Osiguranje stabilnosti vladinih politika 1-7	2,3	21,0	137	Switzerland
1.21 Sposobnost vlade prilagođavanju promjenama 1-7	2,0	17,2	139	Singapore
1.22 Prilagođavanje pravnog okvira digitalnim poslovnim modelima 1-7	2,4	22,9	132	United States
1.23 Vladina dugoročna vizija 1-7	1,9	14,6	138	Singapore
1.24 Efikasnost energetske regulative 0-100	n/a	71,4	n/a	Italy
1.25 Regulativa obnovljivih izvora energije 0-100	n/a	69,6	n/a	Germany
1.26 Važeći okolišni ugovori (od 29)	16	55,2	132	Multiple (6)
Drugi stub: Infrastruktura 0-100	-	63,0	84	Singapore
Transportna infrastruktura 0-100	-	39,8	108	Singapore
2.01 Indeks povezivanja cesta 0-100	66,8	66,8	92	Multiple (3)
2.02 Kvalitet cestovne infrastrukture 0-7	2,8	30,8	121	Singapore
2.03 Gustina željeznica km ceste/km2	19,9	49,7	41	Multiple (24)
2.04 Efikasnost železničkih usluga 1-7	2,2	19,5	89	Japan
2.05 Povezanost aerodroma ocjena	8944,1	30,9	98	Multiple (8)
2.06 Efikasnost usluga u avio saobraćaju 1-7	3,5	41,2	121	Singapore
2.07 Indeks linijske brodske povezanosti (LSCI) 0-100	n/a	n/a	n/a	Multiple (5)
2.08 Efikasnost lučkih usluga 1-7	2,1	17,9	133	Singapore
Komunalna infrastruktura 0-100	-	86,2	67	Iceland
2.09 Stopa elektrifikacije % stanovn.	100,0	100,0	2	Multiple (67)
2.10 Prenos električne energije i gubitak distribucije % outputa	9,7	94,1	58	Multiple (10)
2.11 Izloženost nesigurnoj vodi za piće % stanovn.	7,2	94,7	49	Multiple (28)
2.12 Pouzdanost snabdevanja vodom 1-7	4,4	56,1	94	Iceland

Bosna i Hercegovina

2019 mjesto 92/141

Komponente indeksa	Vrijednost	Ocjena*	Rang/141	Najbolja ocjena
Treći stub: Usvajanje informatičkih i komunikacijskih tehnologija 0-100	-	51,6	80	Korea, Rep.
3.01 Pretplata na mobilne telefone /100 stan.	104,1	86,8	92	Multiple (63)
3.02 Pretplata na mobilne širokopojasne mreže /100 stan.	55,4	N/Apl.	97	United Arab Emirates
3.03 Fiksne širokopojasne internet pretplate /100 stan.	20,9	41,7	50	Switzerland
3.04 Pretplate na optički internet /100 stan.	0,1	N/Apl.	100	Korea, Rep.
3.05 Korisnici interneta % stanovn.	70,1	70,1	67	Qatar
Četvrti stub: Makroekonomsko okruženje 0-100	-	75,0	64	Multiple (33)
4.01 Inflacija %	1,3	100,0	1	Multiple (88)
4.02 Dinamika duga 0-100	50	50,0	64	Multiple (34)
Peti stub: Zdravstvo 0-100	-	80,3	73	Multiple (4)
5.01 Zdravo očekivano trajanje života <small>godine</small>	65,7	80,3	72	Multiple (4)
Šesti stub: Vještine 0-100	-	60,0	82	Switzerland
Trenutna radna snaga 0-100	-	51,1	72	Switzerland
6.01 Srednja vrijednost trajanja obrazovanja <small>godine</small>	9,7	64,6	67	Germany
Vještine trenutne radne snage 0-100	-	37,6	134	Switzerland
6.02 Obim obuka zaposlenih 1-7	3,1	34,9	133	Switzerland
6.03 Kvalitet stručnog usavršavanja 1-7	3,1	35,0	134	Switzerland
6.04 Vještine diplomaca 1-7	3,1	35,0	135	Switzerland
6.05 Digitalne vještine među stanovništvom 1-7	3,7	45,0	102	Finland
6.06 Lakoća pronalaska kvalifikovanih radnika 1-7	3,3	38,2	131	United States
Buduća radna snaga 0-100	-	68,8	72	Denmark
6.07 Očekivano trajanje obrazovanja <small>godine</small>	n/a	84,3	n/a	Multiple (11)
Vještine buduće radne snage 0-100	-	53,3	85	Denmark
6.08 Kritičko razmišljanje u obrazovanju 1-7	2,5	24,6	133	Finland
6.09 Odnos učenika i nastavnika u osnovnom obrazovanju <small>udio</small>	17,2	82,0	60	Multiple (5)
Sedmi stub: Tržišta roba 0-100	-	49,6	108	Hong Kong SAR
Domaća konkurentnost 0-100	-	42,1	124	Hong Kong SAR
7.01 Distorzivan efekat poreza i subvencija na konkurenciju 1-7	3,1	34,9	119	Singapore
7.02 Obim tržišne dominacije 1-7	3,2	37,4	111	Switzerland
7.03 Konkurentnost usluga 1-7	4,2	54,0	125	Hong Kong SAR
Otvorenost tržišta 0-100	-	57,1	74	Singapore
7.04 Rasprostranjenost necarinskih barijera 1-7	4,7	61,9	41	Singapore
7.05 Trgovinske barijere, % carina	5,1	65,9	66	Hong Kong SAR
7.06 Složenost carinskih procedura 1-7	4,6	59,9	98	Hong Kong SAR
7.07 Efikasnost procesa carinjenja 1-5	2,6	40,8	69	Germany
Osmi stub: Tržišta rada 0-100	-	53,3	107	Singapore
Fleksibilnost 0-100	-	52,6	107	Singapore
8.01 Trošak otpremnine, u sedmicama rada	9,2	89,2	24	Multiple (8)
8.02 Zapošljavanja i otpuštanja 1-7	2,9	31,1	130	Hong Kong SAR
8.03 Saradnja u odnosima poslodavaca i radnika 1-7	3,5	42,0	133	Singapore
8.04 Fleksibilnost određivanja plaća 1-7	5,2	70,8	48	Estonia
8.05 Aktivne politike rada 1-7	2,8	30,2	100	Switzerland
8.06 Prava radnika 0-100	73,0	73,0	57	Multiple (2)
8.07 Jednostavnost zapošljavanja strane radne snage 1-7	3,2	37,4	134	Albania
8.08 Internacionalna mobilnost radne snage 1-7	3,8	46,9	119	United States
Meritorkacija i stimulacije 0-100	-	53,9	106	Denmark
8.09 Povjerenje u profesionalni menadžment 1-7	3,2	37,5	132	Finland
8.10 Plaće i produktivnost 1-7	3,3	38,9	121	Hong Kong SAR
8.11 Udio žena u radnoj snazi, u odnosu na muškarce	0,6	47,1	88	Multiple (4)
8.12 Stopa poreza na rad %	13,6	92,2	59	Multiple (24)

Bosna i Hercegovina

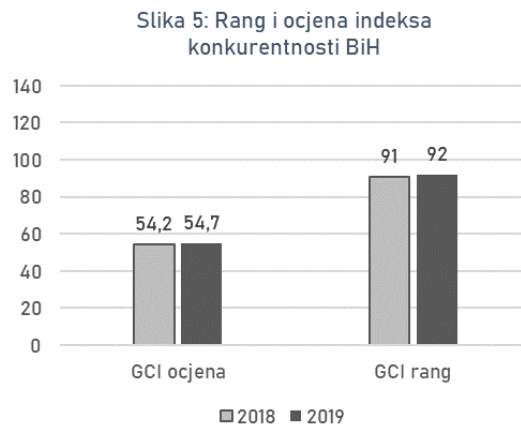
2019 mjesto 92/141

Komponente indeksa	Vrijednost	Ocjena*	Rang/141	Najbolja ocjena
Deveti stub: Finansijski sistem 0-100	-	57,9	80	Hong Kong SAR
Dubina 0-100	-	35,9	79	United States
9.01 Domaći krediti privatnom sektoru %GDP-a	53,7	56,6	65	Multiple (30)
9.02 Finansiranje MSP 1-7	3,5	40,9	106	Finland
9.03 Dostupnost kapitala za start-up 1-7	2,3	22,3	117	United States
9.04 Kapitalizacija tržišta %GDP	28,0	28,0	66	Multiple (15)
9.05 Premije osiguranja %GDP	1,9	31,9	60	Multiple (17)
Stabilnost 0-100	-	85,3	87,0	Finland
9.06 Sigurnost banaka 1-7	4,8	63,4	81	Finland
9.07 Nekvalitetni krediti % v vrijednosti kreditnog portfolija	10,0	80,7	108	Multiple (3)
9.08 Kreditni jaz %	-4,2	100,0	1	Multiple (98)
9.09 Stopa obavezne rezerve kapitala banaka udio	15,5	96,9	96	Multiple (74)
Deseti stub: Veličina tržišta 0-100	-	42,3	101	China
10.01 GDP (PPP \$ milijardi)	42,0	N/Apl.	101	China
10.02 Izvoz roba i usluga %GDP	63,4	N/Apl.	32	Hong Kong SAR
Jedanaesti stub: Poslovna dinamika	-	51,1	117	United States
Administrativni uslovi 0-100	-	61,8	102	United States
11.01 Trošak pokretanja kompanije %GNI po glavi	14,9	92,6	100	Multiple (2)
11.02 Dani potrebni za pokretanje kompanije	81,0	19,1	137	New Zealand
11.03 Stopa oporavka od stečaja centi/\$	38,9	41,9	64	Japan
11.04 Zakonski okvir stečajnog postupka 0-16	15,0	93,8	1	Multiple (6)
Poduzetnička kultura 0-100	-	40,4	125	Israel
11.05 Stav prema preduzetničkom riziku 1-7	3,5	41,1	119	Israel
11.06 Spremnost delegiranja ovlasti 1-7	3,6	42,5	129	Denmark
11.07 Rast inovativnih kompanija 1-7	3,4	39,6	127	Israel
11.08 Kompanije koje prihvataju neuobičajene ideje 1-7	3,3	38,4	110	Israel
Dvanaesti stub: Sposobnost inovacija	-	28,4	117	Germany
Interakcija i raznorodnost 0-100	-	29,4	129	Singapore
12.01 Raznosikost radne snage 1-7	3,9	48,6	117	Singapore
12.02 Stanje razvoja klastera 1-7	3,0	33,6	125	Italy
12.03 Međunarodni zajednički izumi aplikacije/mil.stan.	0,2	4,3	75	Multiple (5)
12.04 Saradnja više zainteresiranih strana 1-7	2,9	31,0	137	Israel
Istraživanje i razvoj 0-100	-	20,2	106	Japan
12.05 Naučne publikacije ocjena	80,3	65,1	114	Multiple (9)
12.06 Patentne aplikacije aplikacije/mil.stan.	0,5	7,8	77	Multiple (8)
12.07 Troškovi za istraživanje i razvoj (R&D) %GDP	0,2	6,7	93	Multiple (7)
12.08 Kvalitet istraživačkih institucija 0-100	0,0	1,1	88	Multiple (7)
Komercijalizacija 0-100	-	42,6	112	Luxembourg
12.09 Sofisticiranost kupaca 1-7	2,5	24,9	133	Korea, Rep.
12.10 Brendirane aplikacije aplikacije/mil.stan	272,6	60,4	89	Multiple (7)

* Rezultati su na skali od 0 do 100, gdje 100 predstavlja idealno stanje ili „granicu“.

S obzirom na prošlogodišnje promjene u izračunu metodologije indeksa globalne konkurentnosti, ove godine od 141 zemlje BiH zauzima 92. mjesto sa neznatno boljom ocjenom 54,7 u odnosu na prethodnu godinu.

U odnosu na prethodni izvještaj gdje je bilo rangirano 140 zemalja te je BiH zauzimala 91. mjesto možemo reći da je bez obzira na poboljšanje ukupne ocjene za 0,5 bodova ove godine BiH stagnirala u napretku ranga prema globalnom izvještaju konkurentnosti.

Izvor: The Global Competitiveness Report 2018, obrada autora

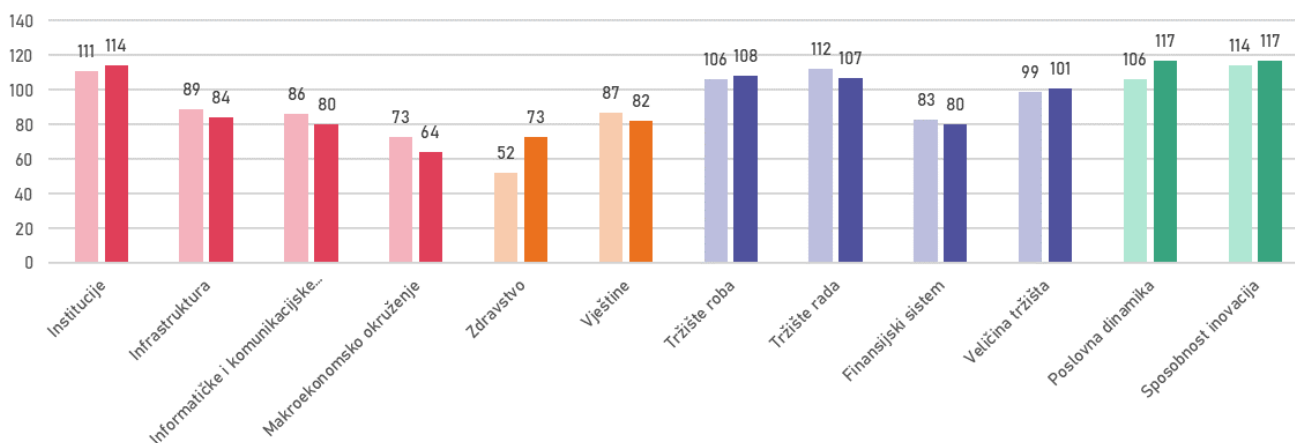
Moramo napomenuti da analiza ranga, posmatrana samostalno ne govori mnogo o samom napretku ili nazatku zemlje. Tako možemo doći do pogrešnog zaključka, naprimjer, da je zemlja „napredovala kada su u pitanju ocjene“, što u stvarnosti ipak nije dovelo do promjene ranga ili je zemlja realno rangirana čak i niže u odnosu na prethodni izvještaj. U analizi bi se trebali uzeti u obzir i rezultati ocjena indikatora po pojedinim stubovima kako bi se jasno moglo vidjeti u kojem području i za koliko je zemlja ostvarila napredak ili nazadak.

Bosna i Hercegovina je ove godine, i pored stagnacije ranga, zabilježila blagi napredak u nekim stubovima konkurentnosti. Ukupno šest stubova od njih 12 u ovogodišnjem izvještaju globalne konkurentnosti BiH bilježe napredak u odnosu na prethodnu godinu.

U nastavku dajemo detaljan pregled promjena ranga i ocjena indeksa konkurentnosti u svim stubovima u odnosu na novi izračun metodologije indeksa globalne konkurentnosti 4.0. u odnosu na prethodnu godinu kao i detaljnu analizu pojedinačnih komponenti koje su doprinjele ocjeni unutar posmatranih stubova konkurentnosti.

U odnosu na prethodnu godinu najveću pozitivnu promjenu ranga bilježe stubovi makroekonomsko okruženje za 9 mjesta, usvajanje informatičkih i komunikacijskih tehnologija za 6 mjesta, infrastruktura za 5 mjesta, tržište rada i vještina za 5 mjesta i stub finansijskog sistema za 3 mjesta.

Slika 6: Promjene ranga indeksa konkurentnosti BiH 2018 - 2019

Izvor: The Global Competitiveness Report 2019, obrada autora

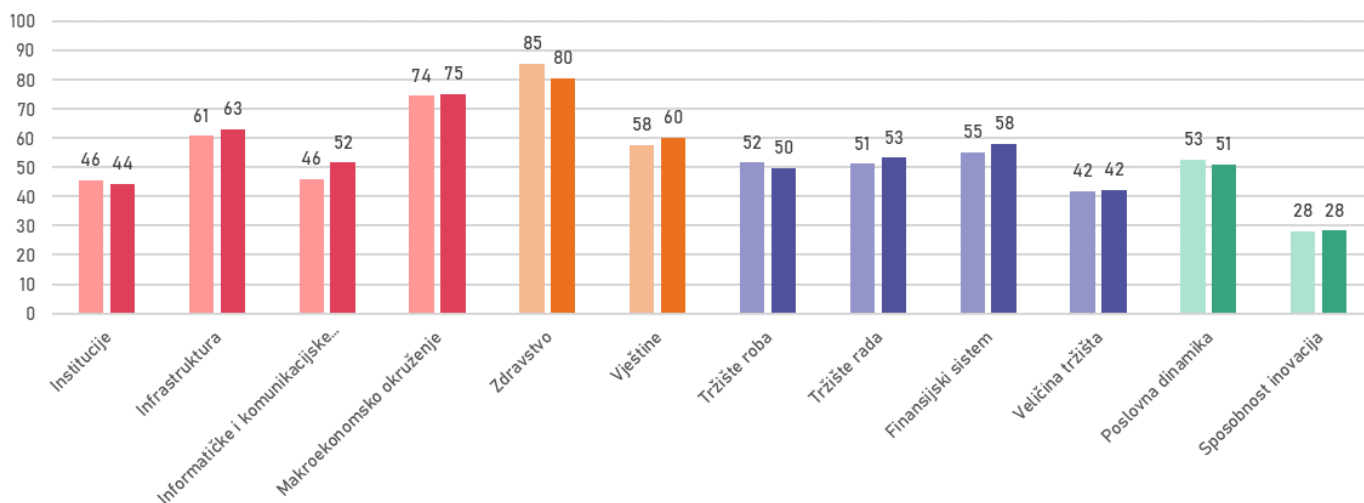
Najveću negativnu promjenu ranga u odnosu na prethodnu godinu zabilježili su stubovi zdravstva (-21), poslovne dinamike (-11), stub institucija (3), sposobnost inovacija (-3), tržište roba i veličina tržišta (-2).

Kada su u pitanju promjene ocjene indeksa globalne konkurentnosti BiH situacija u poretku je nešto drugačija.

U odnosu na prethodnu godinu najveću pozitivnu promjenu ocjene zabilježili su stubovi usvajanja informatičkih i komunikacijskih tehnologija (5,8), finansijskog sistema (2,8), vještina (2,4), infrastrukture (2,3), tržišta rada (2,1), makroekonomske stabilnosti (0,6), veličine tržišta (0,5) i sposobnosti inovativnosti (0,2).

Iako je većina stubova zabilježila poboljšanje ocjena u odnosu na prethodnu godinu najveću negativnu promjenu ocjene zabilježili su stubovi zdravstva (-5,0), tržišta proizvoda (-2,0), poslovne dinamike (-1,6) i institucija (-1,2).

Slika 7: Promjene ocjene indeksa konkurentnosti BiH 2018 - 2019

Izvor: The Global Competitiveness Report 2019, obrada autora

Kada su u pitanju pojedinačne komponente koje su najviše uticale na poboljšanje ranga u stubu makroekonomskog okruženja tu se ističe godišnja promjena indeksa potrošačkih cijena tj. inflacije sa rangom 1 koja je unutar stuba zabilježila pozitivnu promjenu ocjene čime je uticala na poboljšanje ranga za 80 mjesta u odnosu na prethodnu godinu. Zemlje u kojima je zabilježena stopa inflacije u rasponu od 0,5% do 4% bilježe najbolje rezultate. BiH ovu poziciju ranga dijeli sa još 88 zemalja.

Stub zdravstva koji je ove godine drugi najbolje rangirani stub BiH (73) sa najboljom ocjenom 80 bilježi pogoršanje ranga za 21 mjesto.

U stubu finansijskog sistema koji je treći najbolje rangirani stub, komponenta koja je najviše uticala na poboljšanje ranga je kreditni jaz koji ima rang 1 i maksimalnu ocjenu 100 a izračunava se kao razlika između domaćih kredita privatnom sektoru (kao postotak GDP-a) i njegovog trenda. BiH ovu poziciju ranga dijeli sa još 98 zemalja.

Ono što i dalje zahtijeva posebno poboljšanje unutar ovog stuba su komponente koje su zabilježile lošije ocjene u odnosu na prethodnu godinu kao što su komponente domaćih kredita privatnom sektoru kao ukupan iznos finansijskih sredstava koji je dat privatnom sektoru, izražen kao postotak GDP-a.

Četvrti najbolje rangirani stub vještina bilježi pozitivnu promjenu ranga i sa 87. mjesta se ove godine pozicionira na 82. Komponente koje su uticale na poboljšanje su one koje su zabilježile pozitivne promjene ocjene u donosu na prethodnu godinu kao što su očekivano trajanje obrazovanja trenutne i buduće radne snage, obim obuka zaposlenih i odnos učenika i nastavnika u osnovnom obrazovanju. Dalje poboljšanje unutar ovog stuba zahtijevaju komponente koje su zabilježile smanjenje ocjene, a to su kvalitet stručnog usavršavanja, vještine diplomaca i digitalne vještine među stanovništvom.

Kada su u pitanju stubovi koji su zabilježili pogoršanje ranga u odnosu na prethodnu godinu i pojedinačne komponente koje su najviše uticale na to pogoršanje posebno se ističu stubovi poslovne dinamike i kapaciteta inovacija sa rangom 117. U stubu poslovne dinamike koji bilježi pogoršanje ranga za 11 mjesta, komponenta koja najviše utiče na takav rezultat su dani i troškovi potrebni za osnivanje kompanije. Metodologija izračuna ove komponente je preuzeta iz Lakoće poslovanja. Kvalitet zakonske regulative stečajnog postupka je i ove godine rangiran na prvom mjestu pri čemu BiH ovu poziciju dijeli sa 6 drugih zemalja.

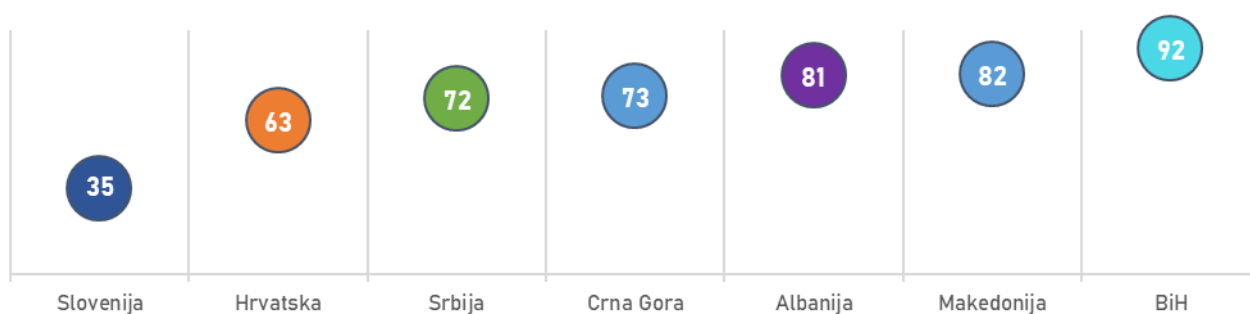
U stubu kapaciteta inovacija koji bilježi pogoršanje ranga za 3 mjesta, komponente koje su najviše uticale na to pogoršanje su one koje su zabilježile lošije ocjene u odnosu na prethodnu godinu kao što su stanje klastera, međunarodni zajednički izumi, suradnja među raznim stranama i troškovi za istraživanje i razvoj.

Stub institucija koji bilježi pogoršanje ranga za 3 mjesta ove godine uvodi nove indikatore u izračun zbog čega neke komponente nisu uporedive u odnosu na prethodnu godinu, ali one koje bilježe lošije ocjene u odnosu na prethodnu godinu su budžetska transparentnost, društveni kapital, organizirani kriminal, efikasnost pravnog okvira u zahtjevnim procesima, sloboda medija itd.

BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA U KONKURENTNOSTI 2019

Prema metodologiji izračuna indeksa, uregiji je najbolje rezultate i ove godine ostvarila Slovenija, koja je već treću godinu zaredom ostala na istom 35. mjestu. Može se reći da je dobre rezultate ostvarila i Hrvatska koja se sa 68. mjesta prošle godine pozicionirala na 63. mjesto ove i Crna Gora koja se sa 84. mjesta pozicionirala na 73. mjesto u odnosu na prethodnu godinu, dok je Srbija, iako dobro rangirana u odnosu na zemlje okruženja ove godine nazadovala za 7 pozicija u rangu u odnosu na prethodnu godinu, te se sa 65. mjesta pozicionirala na 72. mjesto. Albanija je ostvarila nazadak te se sa 76. mjesta pozicionirala na 81. mjesto, dok je ove godine Makedonija ostvarila napredak za 2 mjesta i zauzela 82. mjesto na rang listi zemalja okruženja. Od 7 zemalja u okruženju, Bosna i Hercegovina je nazadovala za jedno mjesto i rangirana je na posljednjem, 92. mjestu.

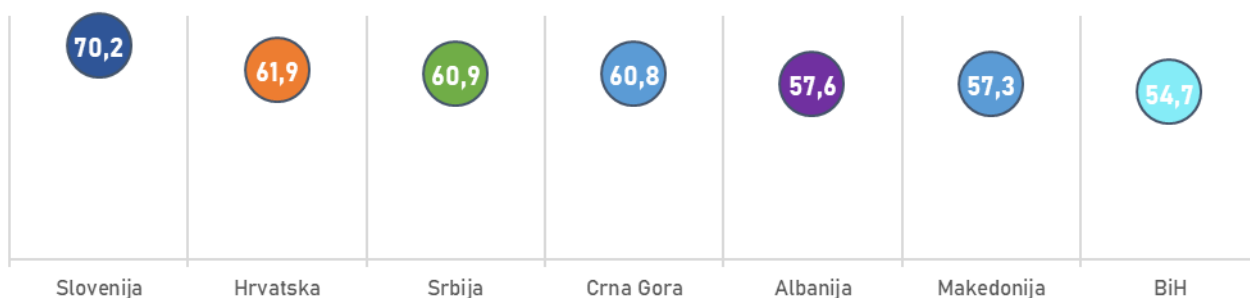
Slika 8: Rang zemalja okruženja prema GCI 4.0 2019

Izvor: The Global Competitiveness Report 2019, obrada autora

Kada su u pitanju ocjene indeksa konkurentnosti među zemaljama okruženja situacija je slijedeća.

Slika 9: Ocjene zemalja okruženja prema GCI 4.0 2019

Izvor: The Global Competitiveness Report 2019, obrada autora

Rang i ocjene BiH i zemalja okruženja prema stubovima konkurentnosti 2019

Rang indeksa globalne konkurentnosti GCI 4.0. 2019 po stubovima	Slovenija	Srbija	Hrvatska	Crna gora	Albanija	Makedonija	BiH
Prvi stub: Institucije	33	75	77	53	76	84	114
Drugi stub: Infrastruktura	33	51	32	83	98	75	84
Treći stub: Usvajanje informatičkih i komunikacijskih tehnologija	40	77	60	57	75	70	80
Četvrti stub: Makroekonomsko okruženje	1	64	43	104	104	82	64
Peti stub: Zdravstvo	36	76	47	65	46	64	73
Šesti stub: Vještine	26	55	69	53	50	83	82
Sedmi stub: Tržišta roba	30	73	86	42	75	110	108
Osmi stub: Tržišta rada	41	54	94	26	38	82	107
Deveti stub: Finansijski sistem	61	82	63	44	102	83	80
Deseti stub: Veličina tržišta	82	74	78	134	111	109	101
Jedanaesti stub: Poslovna dinamika	26	54	101	50	63	65	117
Dvanaesti stub: Sposobnost inovacija	28	59	73	69	110	97	117

Izvor: The Global Competitiveness Report 2019, obrada autora

Ocjena indeksa globalne konkurentnosti GCI 4.0. 2019 po stubovima	Slovenija	Srbija	Hrvatska	Crna gora	Albanija	Makedonija	BiH
Prvi stub: Institucije	63,4	52,5	51,8	57,3	51,9	50,7	44,4
Drugi stub: Infrastruktura	78,1	73,8	78,2	63,6	57,7	66,9	63,0
Treći stub: Usvajanje informatičkih i komunikacijskih tehnologija	69,2	52,6	60,7	62,9	52,9	57,6	51,6
Četvrti stub: Makroekonomsko okruženje	100,0	75,0	90,0	70,0	70,0	74,8	75,0
Peti stub: Zdravstvo	89,8	79,0	85,7	81,2	85,9	81,3	80,3
Šesti stub: Vještine	74,9	68,2	63,5	68,7	69,0	59,8	60,0
Sedmi stub: Tržišta roba	61,9	54,6	53,2	59,4	54,4	48,6	49,6
Osmi stub: Tržišta rada	64,5	62,1	56,0	67,7	65,3	58,3	53,3
Deveti stub: Finansijski sistem	63,8	57,4	61,9	68,0	53,3	57,3	57,9
Deseti stub: Veličina tržišta	48,5	51,8	50,0	28,8	39,6	39,7	42,3
Jedanaesti stub: Poslovna dinamika	70,1	63,1	54,6	64,0	61,8	61,2	51,1
Dvanaesti stub: Sposobnost inovacija	58,2	40,2	37,8	38,3	29,8	31,8	28,4

Izvor: The Global Competitiveness Report 2018, obrada autora

Analizirajući podatke iz gornje tabele možemo vidjeti da Slovenija i dalje prednjači po rangiranju u skoro svim stubovima u odnosu na zemlje okruženja.

Krajnji zaključak je da je i ove godine BiH najmanje konkurentna zemlja od svih zemalja u regiji kada su stubovi konkurentnosti u pitanju, i ovogodišnji izvještaj pokazuje slabosti zemlje na koje donosioci odluka moraju obratiti pažnju te ubrzano raditi na rješavanju istih, kako bi se stvorili uslovi u kojima bi se isplatilo investirati u zemlju a samim time povećale mogućnosti za osiguranje blagostanja svih građana zemlje.